7 ARALIK 1963 FİATI: 1 LİRA

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

SU
DAMLAYA DAMLAYA GÖL
UFAK TASARRUFLARINIZDAN İSE
SERVET OLUR
TÜRKİYE
VAKIFLAR BANKASI
1 LİRA
1 LİRA
1 LİRA
TÜRKİYE MERKEZ BANKASI
1000
BİN TÜRK LİRASI
UĞUR K.

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Sayı: 493 Cilt: XXVIII Yıl: 10

Sahibi
Mübin Toker
Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu

İç Haberler Kısmı : Metin Toker Atillâ Bartınlıoğlu. Güneri Cıvaoğlu, Egemen Bostana ve Erdoğan Kıral (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı? Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Çandan, Tüli Sezgin, Binin Anter, Hüseyin Korkmazgil İş Alemi: Fasih İnal — Tiyatro: Naciye Fevzi, Lûtfi Ay,— Kitap: İlhatni Soysal — Sinema: T. Kakınç — Spor: Vildan Aşir Savaşır.

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
Sungar Taylaner

Klişe
Doğan Klişe Öz Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı işleri
Rüzgarlı Sokak No. 15/2

İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak: 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgarlı Matbaa
Basıldığı yer
Devintes Ticaret ve Sanayi Koll. Şti. Matbaası
Basıldığı Tarih
6.12.1963
Fiatı 1 Lira

Kendi Aramızda

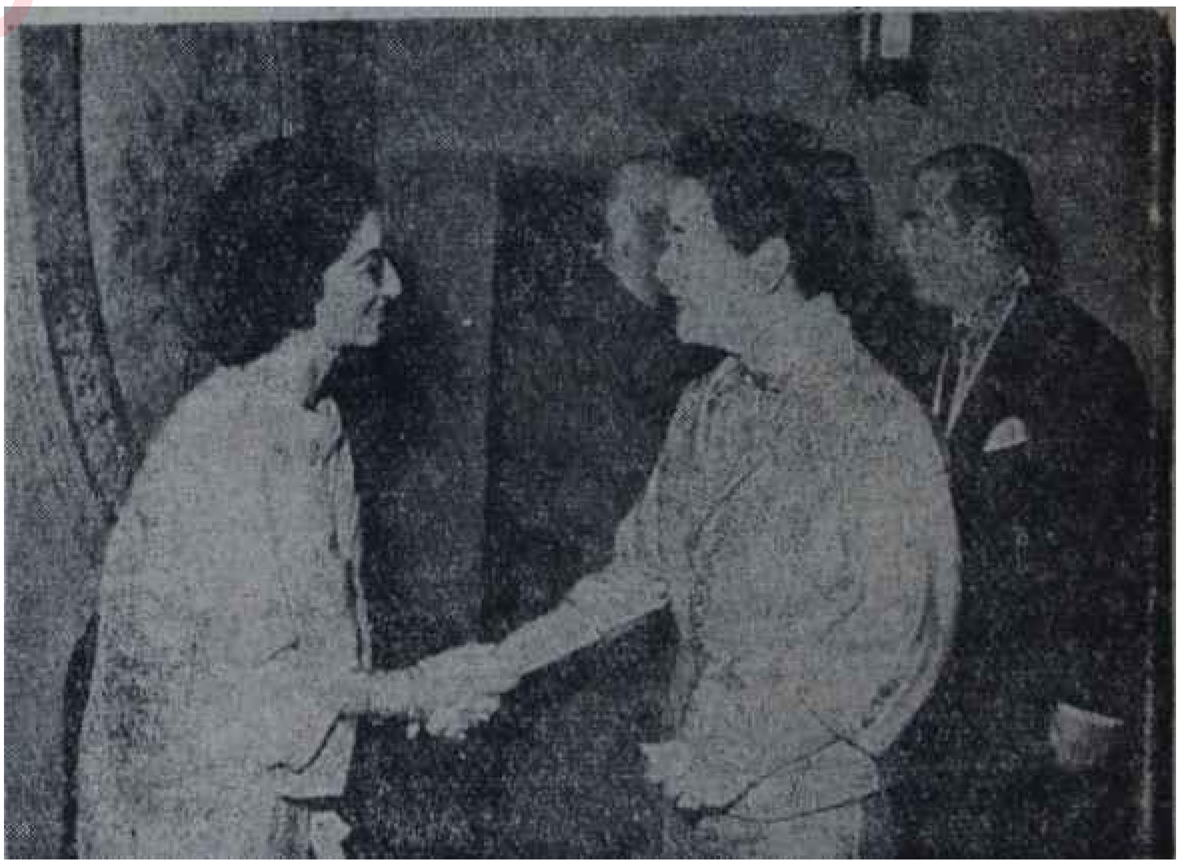
Sevgili AKİS Okuyucuları

Memleketin Koalisyon Hikayeleriyle uğraştığı bu hafta, AKİS kapağında değişik bir konuyla çıkmaktadır. Bunun bir sebebi vardır. Sebep şudur: Bu hafta, gazeteci tabiriyle, bir "boş hafta "dır. Bunca hadise varken haftaya "boş hafta" demek bazı kimselerin garibine gidebilir. Ama, gündelik gazeteler okunduğunda gene görülecektir ki bunların istisnasız hepsi, AKİS'in şimdiye kadar okuyucularına çoktan bildirmiş olduğu ihtimaller üzerinde kalem yürütmekte ve AKİS okuyucularının bildikleri hesapları yapmakta, nenin olacağını ve nenin olmayacağını tahmine çalışmaktadırlar. Daha geçimlerden önce, netice ne olarsa olsun Koalisyonun mutlaka şöyle bir elden geçeceğini bildirmiş bulunan bu mecmua seçimlerden sonra da hadiselerin hangi istikamette gelişeceğini kendi okuyucularına bildirmiştir. Hadiseler, o istikamette gelişmektedir.

YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızda bu gelişmenin biç bir yerde bulunmayacak tafsilâtını, teferruatını ve eğlenceli noktalarını okuyabileceksiniz. Bugün görünen, meselenin bir hafta içinde neticeye varacağıdır. Bu neticenin ne olacağım, "Hükümet" yazısında AKİS yazarları dikkatle incelemektedirler.

"Boş hafta"nın kapak konusu, sislere Uzak Doğudan bir pencere açmaktadır, İki Çin arasında olup bitenler ve karşılıklı olarak beslenen niyetler bundan bir süre önce Formoza ve Hong Konga gitmiş olan Metin Tokerin intihalarının ana konusunu teşkil etmektedir. Bir büyük oyunun oynandığı o bilinmeyen bölgeden gelen haberler pek çok siyaset adamı için ışık yerine geçecektir.

Saygılarımızla
AKİS

Çan Kay-şekler Tokerlerle

Kalpten kalbe yol vardır

Yurttan Akisler

Erogan basın toplantısında konuşuyor

Acı acı feryat

Seçimler - Haftanın başlarında Sah günü, İstanbulun, başkanlığı henüz meçhul olan Belediye Balkanı Nuri Erogan, AP. İstanbul İl Merkezinde bir basın toplantın yaparak, gazetecilere:

"— Ben meyhaneci Eminin avukatıyım, ben sucukçunun avukatıyım, ben gazinocu Fahrinin avukatıyım, ben pavyon sahiplerinin avukatıyım... Hepsinden de bordro karşılığı para alıyorum. Tıpkı Denizcilik Bankasında olduğu gibi. Buralarda da mı devlet memuru sayılacağım yani?" dedi.

İstanbullu basın mensupları bu sözleri, hiç bir şey anlamadan, sadece gülümseyerek dinlediler ve sonra :

Hayırlı olur işallah, Nuri bey" diye mırıldandılar.

Gerçi meseleyi biliyorlardı. İl Seçim Kurulu, CHP. nin, Nuri Eroganın Seçildiği sırada devlet memuru olduğu gerekçesiyle yaptığı İtirazı müspet karşılamış ve Eroganın başkanlığını iptal ederek Haşim İşcan İçin yeni bir mazbata hazırlanmasına karar vermişti. Ama Denizcilik Bankasındaki memuriyetle sucukçunun veya meyhaneci Eminin avukatlığı arasında, bütün gayretlerine rağmen, gazeteciler hiç bir münasebet bulamadılar.

Gerçekten "ne yardan, ne serden" geçmek istemiyen Erogan, seçimler sırasında, bir İktisadî Devlet Teşekkülü olan Denizcilik Bankasındaki görevinden istifa etmeye bir türlü yanaşmamış ve hattâ aldığı maaşta Emekli Sandığı aidatım da kestirmeyi ihmal etmemiştir.

Ancak İl Seçim Kurulunun almış olduğu karar, Erogan macerasının sadece bir safhasını teşkil etmektedir. CHP nin seçim arifesinde yaptığı ilk İtiraz Eminönü ilçesi tarafından reddedilmiş ve mesele bilâhare Merkez Seçim Kuruluna intikâl ettirilmişti. Maceranın Merkez Seçim Kurulu ile ilgili kısmı gerçekten son derece eğlenceli cereyan etti. Bir hakimin başkanlığında toplanan kurulda oylar -Oylamalarda YTP delegesi AP yi desteklemekteydi- eşit surette bölünüyor ve müspet-menfi herhangi bir karar alabilmek mümkün olmuyordu. Nihayet rahatsızlığı sebebiyle toplantılara katılamayan MP delegesi, iki AP linin kiraladıkları bir taksi ile getirilip oylamaya sokulunca müzakerelerin rengi birden değişiverdi. Merkez Seçim Kurulu da CHP nin itiraz talebini reddetti.

Artık CHP için bütün Ümit İl Seçim Kurulunda kalmıştı. Haftanın başlarında Pazartesi günü saat 15 de başlıyan toplantıya AP iki İl İdare Kurulu üyesi ve CHP de Tarhan Erdemle katıldılar, O gün gerek CHP ve gerekse AP. lilerin bütün dikkatleri Adliye Sarayının alt katındaki küçük bir odaya teksif edilmişti.

Erdem kısa fakat öz bir konuşma yaparak meselenin ana hatlarıyla mevzuata aykırı olduğunu izah ettikten sonra:

"— Otomobillerinin filerinde bile 'Resmî hizmete mahsustur yazılı bir teşekkülün, ticarethane şeklinde

düşürülmesi ne dereceye kadar doğru olabilir, takdirlerinize bırakıyorum?" dedi.

Üç hakimden müteşekkil İl Seçim Kurulu saat 18,30 a kadar devam eden müzakerelerden sonra, oy birliği ile "Eroganın Belediye Başkanlık Mazbatasının iptaline ve kendisinden sonra en fazla oy almış bulunan Haşim İşcan adına yeni bir mazbata hasırlanmasına" karar verdi.

İşin aslında Erogan adına yapılan ilk itiraz CHP den değil, Eroganın bizzat kendi partisine mensup bir başka adaydan - Bu itirazın gerçek olup olmadığı henüz kesin olarak tesbit edilememiştir -, AP. Beyoğlu İlçe Teşkilâtında görevli Fethi Çalışkandan gelmiştir.

İstanbul siyasi çevrelerinde kulaktan kulağa fısıldandığına göre Belediye Meclis seçimlerinde listelere adaylığının konmamış olmasına içerleyen Çalışkan, Eroganın "Denizcilik Bankasında çalıştığı ve en son maaşından da emeklilik primi kestirdiği" gerekçesiyle AP nin başkan adayına itiraz etmişti. Ancak gene fısıltılara göre bu "âsi" teşkilât mensubu derhal' listeye dahil edilerek gönlü alınmış, böylece Çalışkan kolayca yola getirilmişti. Fakat bu sefer ortaya başka bir mesele çıkıyordu. "Fiilen başlamış olan bir formaliteyi hükümsüz kılmak". Bu mesele de bulunan bir başka hal çaresiyle kolayca formüle edildi. Çalışkan, "Bu imza bana alt değil. Ben böyle bir şikâyette bulunmadım" diyerek İlçe Seçim Kuruluna başvurdu

İl Seçim Kurulunda alınmış bulunan karara rağmen meselenin Eroganla ilgili kısmı bu satırların yazıldığı sırada henüz kesin olarak aydınlanmamışlar. Kararın Yüksek Seçim Kuralıma intikal ettirilmesi halinde durumun ne olacağı bilinmemektedir. Bu konuda Yüksek Seçim Kurulu üyeleri son derece ketum davranmakta ve:

"—Mesele karara bağlanmadan bir açıklama yapılamaz. Hattâ bize bir itiraz yapılıp yapılmadığı hususunda dahi bir şey söylememiz imkânsızdır" demektedirler.

Turizm — Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Müşaviri Profesör Ginsbach geçen hafta İzmir Ticaret Odası toplantı salonunda "Turizm Dâvalarımız" konulu bir konferans verdi.

Konferans İzmirde bulunan 40 kadar seyahat acentası mümessili ile basın mensupları ve Devlet adamları tarafından büyük bir ilgiyle takip edilen Ginsbach, Türkiyede turizmin ancak ve ancak özel sektör kanalıyla müspet bir istikamet alabileceğini belirterek:

Turizm özel sektörün iyidir. Devlet İşletmeci olamaz. Sadece, turizm alanında yatırım yapmak isteyenlere tavsiyelerde bulunur. Onlara icabında yardım yapar. Devletin işletmeci zihniyeti, turizmi incitir. Herkes yeni bir şeyler yapmak istiyor. Fakat, turizmde taklitçilik ön plâna alınmalı, taklidi kendi bünyenize uydurmalısınız. Türkiye bir turizm ülkesi haline gelince ihracata lüzum kalmıyacaktır. Kaldı ki ihracatın türlü zorluklan da vardır. Yabancı sermayenin bir memlekette çoğalması turistik yerlerin yabancılara satılması olur. Bu bakımından yerli sermaye ile yabancı sermayenin ortak iş yapması gerekmektedir. Meçhul olmakla beraber Türkiyede muazzam sermaye var" dedi.

Daha sonra sözlerini bazı rakkamlarla kıymetlendiren Ginsbach, son olarak Bakanlık yetkililerinin de gayet iyi bildikleri, fakat" itiraf etmeye bir türlü cesaret edemedikleri bir gerçeği ortaya koydu:

Türkiyeyi Avrupalı, sadece dünya haritasında kapladığı küçücük bir yer olarak biliyor ve tanıyor."

Bu sözleri Profesör, bizim silahlık dış teşkilâtımıza söylemiş olmalıdır. Zira yurt dışında, astronomik rakamlara baliğ olan ücretler alan, fakat hiç bir iş beceremeyen Turizm Bürosu Müdürlerimiz ve Basın müşavirlerimiz vardır da...

Dünyadan Akisler

A.B.D. — Bir yandan, yeni Başkan Johnson'un İşleri ele alması üzerine olağan devlet düzeni İşlemeye başlarken, diğer yandan Dallas ve Washington'da da eski Başkan Kennedy'nin öldürülmesi ile ilgili soruşturma devam edip gidiyor. Bir amerikan gazetesinin de açıkça ortaya koyduğu gibi, şimdi, akıllara takılmış duran başlıca üç soru var: 1. Acaba Başkan Kennedy'yi gerçekten Oswald mı öldürdü, eğer gerçekten o öldürdüyse neden öldürdü? 2. Ruby Qswald'l neden öldürdü? 3. Acaba Texas polisi bazı gerçekleri kamu oyundan saklıyor mu?

Öyle anlaşılıyor ki, Amerikada sürüp giden soruşturma da zaten bu üç soru etrafında toplanıyor.

Texas polisinin bu araştırmayı tek basma yürütmeye yeterli olmadığı düşünülerek, şimdi tahkikat federal otoritelere verilmiştir. Başkan Johnson, geçen hafta, başına Yüksek Mahkeme Başkam Earl warren'in getirildiği Tahkikat Bürosu (FBI) da araştırmalarına devam etmektedir.

Yapılan tahkikat derinleştikçe, Ruby'nin önce Aralık ağa başında yapılacağı söylenen duruşması da geri kalmaktadır. Bazı söylentilere göre, Oswald ile Ruby arasında bir bağlantı olduğu tesbit edilmiştir, fakat polis bu konuda son derece ketum davranmaktadır.

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Yıl : 10 7 Aralık 1963 Sayı : 493 Cilt: XXVIII

YURTTA OLUP BİTENLER

12. Koalisyon Kabinesinin hakanları son yemeklerinde
Bâki kalan bu kubbede bir nebze dostluktur

Millet

Alışmamız lâzım

Bu hafta, gazetelerle siyasî çevrelerin dışındaki zümreler Kabinenin istifasını hiç de öyle büyük bir telaşla karşılamadılar. Belki bunun sebebi, istifanın beklenilmedik bir şekilde ortaya çıkmamış olmasıdır. Aksine, herkes daha mahalli seçimlerden önce mükemmelen bilmekteydi ki bu seçimler ne netice verirse versin İkinci Koalisyon mutlaka elden geçecektir. Nitekim şimdi bu revizyonun yapılması zamanı gelmiştir ve Başbakan İsmet İnönü bunu sağlamak maksadıyla Cumhurbaşkanına Hükümetin çekildiğini bildirmiştir

Haber tabii gazetelerin bugünlerdeki pek boş manşetlerine yerleşip oburdu ve siyasî çevrelerde de, yeni Hükümetin kurulması çalışmaları dolayısıyla hayat hareketlendi. Ama millette ne bir endişe, hattâ ne de ufak karamsarlık belirtileri görüldü. Bundan önce kabinelerin çekilmesi karşısında altüst olan piyasada bile "bıçak gibi kesilme" olmadı. İş temposu biraz ağırlaştı, "hele bir yenisini görelim" sözleri ortalıkta dolaştı, ama panik havası yayılmadı.

Aslına bakılırsa bundan dolayı memnunluk duymak gerektir. Her demokraside, hattâ her rejimde normal olan hükümet değişikliklerinin kıyametin kopması mânasına gelmediği bizde de yavaş yavaş görülüp anlaşılmaktadır. Hattâ siyasî makam şahinlerinin zamanı gelince çekildiklerini, yerlerini başkasına bıraktıklarını görmek idare mekanizmasına ayrı bir kuvvet ve kudret sağlamaktadır. Bakanların ağzından çıkan iki kelimenin memurların kaderini tayin ettiği günler uzakta kalmıştır ve kendilerini hâlâ buna muktedir sanan Bakanlar umumî efkâr karşısında, küçük, itibarsız düşmektedirler. Fransada olduğu gibi "Hükümetler geçer, İdare kalır" prensibi yerleştiği gün Türkiyede ileriye doğru bir büyük adım atılmış olacaktır ve devlet müessesesi daha sağlam temeller üzerine oturacaktır.

Bu seferki buhran öylesine önemsiz buhran olmuştur ki çok kimse yeni kabinenin nasıl kurulacağı konusunu dahi zihninde halletmiştir ve krizlerde sok sorulan sualler dilin ucuna bile

Dışardan Gazeller

Metin TOKER

İsmet İnönü, İlk Koalisyon Hükümetinin istilasını Cumhurbaşkanına verdiği zaman, tesadüfen Londrada bulunuyordum. Meşhur Times gazetesinin Türkiyeye ait başyazılarını yazan Mr. Hodgkins ile o gün randevum vardı. Başyazar benim randevuma gitmemi, hiç tasasız bulunmamı, en ufak endişeye sahip olmamamı yadırgadı. "Memleketinize dönmüyor musunuz?" dedi. Öyle bir niyetim olmadığım söyledim. "Ama, Hükümet Buhranı?." diye sordu. "Başbakan, daha sağlam bir hükümetin kurulması için istifa etmiştir. Zaten o koalisyonun sonunun geldiği hissediliyordu. Şimdi, daha sağlara temeller üzerinde bir ekseriyet Meclisin en büyük partisinin ve İsmet İnönünün etrafında toplanacaktır. Merak edilecek Mr şey yok.." cevabım verdim. Halbuki gazeteye Ankaradan pek dehşetengiz haberler gelmişti: Kriz, müdahale, karışıklık, çıkmaz yollar., Mr. Hodgkins pek şaştı. O gün Başyazar bana İngiltereyi ve meselelerini anlatacaktı. Ben ona Türkiyeyi ye meselelerini söyledim. Sonra bir başka gün, bir yemekte İngiltereyi de konuştuk.

Bilmiyorum, Times gazetesinin Türkiyeye ait başyazılarını hâlâ Mr. Hodgkina mi yazıyor? Ama, Türkiyeye olan ilgisini devam ettiriyorsa her halde gene meraka kapılmıştır ve bu merakı, kendi gazetesinde çıkan bir takım haberler, tefsirler ve üstü as örtülü temennileri okuduğunda tekrar endişeye çevrilmiştir. Hela "Mr. İnönünün yaşı sekseni geçkindir ve üçüncü hükümeti kurmayı düşünemeyecek kadar yorgun veya cesaretsiz olduğunu imâ etmiştir" İbaresi kim bilir nasıl canım sıkmıştır. Amerikaya giden, Amerikadan gelen, hemen radyonun başına geçip vatandaşlarına bilgi veren, ertesi gün ayağının tozuyla koalisyon meselelerinin üzerine eğilen, partisinin Meclis Grupunda konuşan ve iktidarda yahut muhalefette hem dinç, hem cesaretli olarak göreve devam niyetini söyleyen İsmet Paşanın bu imâsını mutlaka bir fazla akıllı kimse anlamış olmalıdır.

Tank ki bu defa Londrada değilim- Orada bulun - saydım başyazar dostuma aşağı yukarı geçen sefer söylediğim şeylerin aynını söyler, üzüntüsünü gidermeye çalışırdım. Bazen bizim hakkımızda yabancılar öylesine boşuna keder ediniyorlar ki, hakikaten yüreğim paralan! yor.

Bugün Türkiyede bir kabine çekilmiştir, bir yeni kabine kurularak memleketin idaresini eline alacaktır. Mahallî seçimler yapılmıştır, mahalli seçimler şöyle netice vermiştir, mahallî seçimler böyle netice vermiştir.. Bunlar, aslında, hep lâftır. Daha seçimlerden Önce herkes görmekteydi ki İkinci Koalisyon diye bilinen hükümet ömrünü tamamlamıştır ve üzerine düşen görevi de bitirmiştir. Koalisyon hükümetlerinin her teşekkül gibi bir tabii hayatı vardır ve bu sona erince eskiyenin, yerini bir yenisine devretmesinden başka hadise düşünülemez- Nitekim Birinci Koalisyon diye bilinen topluluk da âdeta bu tabiat kanununa uyarak düşmüş ve İkinci Koalisyon kurulmuştur.

Birinci Koalisyon parlamenter rejimin başlaması için düşünülmüş, gerçekleşmiş ve çalışmıştır, O koalisyonu teşkil eden C.H.P. ile A.P. arasında parlemanter rejimi desteklemekten başka ortak nokta olmadığı bugün gibi o gün de bilinmekteydi Nitekim, 22 Şubat macerası atlatılıp ta rejim daha sağlam temeller üstünde biraz boy atınca anlaşmazlıklar çıkmış ve neticede ayrılık saati gelip çatmıştır.

İkinci Koalisyon plânlı kalkınmanın başlaması için düşünülmüş, gerçekleşmiş ve çalışmıştır. C.H.P. ile İkinci Koalisyondaki ortakları arasında daha fazla müşterek nokta bulunduğu bu birbuçuk yıl içinde görülmüştür. O devrede Türkiyede çok şey yapılmış, çok pürüz düzeltilmiş ,bir tesviye hareketi başarıyla yürütülmüştür. Ama, Cumhurbaşkanı Gürselin doğru teşhis koyup ifade ettiği gibi, Ekrem Alicanın belki de tab'ından gelen huzursuzluk tohumları İkinci Koalisyonu meşhur "Muhtıra Hadisesinden İtibaren fiilen tesirsiz hale getirmiştir. Koalisyonun öteki ortakları topluluğu mahalli seçimlere kadar devam ettirtmek için gayret göstermişlerdir. Ondan önce bir kriz istememişlerdir. Ama ortakların Alican ile birlikte çalışmaları imkânının kalmadığını herkes bilmekteydi ve görmekteydi.

Şimdi Türkiye, demokratik sistemi yeniden kurma yolunda üçünücü merhalesine varmıştır. Meclis, zıt kardeş durumunda olmayan ortaklardan müteşekkil bir kuvvetli hükümeti İşbaşına getirebildiği takdirde Üçüncü Koalisyon, genel seçimlerin normal zamanına kadar memleketi götürecektir. Parlamentonun teşekkül tartına bakıldığı ve siyasi şartlar göz önünde tutulduğu takdirde bu ekseriyet, aşağı yukarı İkinci Koalisyonun, kusursuzluk kaynaklarından kurtulmuş şekli olacaktır. C.H.P. nin, samimiyetle bir araya gelmiş bir C.K.M.P. ve Bağımsızlar ortaklığının başında, 1961'den bu yana girişilmiş olan işlerin devamını sağlamak görevinden kaçabileceğini sanmak kolay değildir. Ne C.H.P. nin, ne ismet İnönünün sorumluluk duyguları ve vazife anlayışı böyle bir ihtimali ortaya çıkarmaktadır. Bir dahaki seçimleri kaşanmaktan önce düşünülmesi akıllıca olan iş, bir dahaki seçimlere memleketi ve milleti sarsılmaz demokratik temeller üzerine oturmuş bir toplum olarak götürmektir. Mecliste bir ekseriyetin bunu anlamaması kolay düşünülecek gaflet olamaz. Zaten, bu haftanın içindeki hadiseler de böyle bir istikameti belli hale getirmektedir. Gayretler netice vermediği takdirde, yeni genel seçimler ufukta görünen tek alternatiftir.

Türkiyenin karşılaştığı mesele, Times gazetesinin yazdığı gibi, normal demokratik şartlar altında AP. nin hakkı olan meyvaların aynı parti tarafından toplanmasına mı müsaade etmek, yoksa gayelerinin 1960 ihtilaLînin prensiplerine tamamen aykırı olduğu mülahazasıyla partiyi iktidardan uzakta mı tutmak meselesi değildir. Ziyadesiyle akıllı muhabir istiyor ki şimdi C.H.P, bu A.P. yi elinden tutsun ve onu kendi yanında İktidara getirerek onun Arjantinin Peronist Partisi değil. İtalyanin Sosyalist Partisi olduğunu herkese göstersin, kabul ettirtsin.

Niçin?

Bu memleketin değil, A.P. nin meselesidir- Arjantinin Peronist Partisi değil de İtalyanın Sosyalist Partisi olduğunu A.P. nin kendisi göstermen, herkese kabul ettirtmelidir.

A.P. nin mahalli seçimlerdeki adaylarından gayretlerine, acaba nesi onun samimi olarak bu gayretin içinde bulunduğunu zannettirmektedir ki?..

gelmemiştir. Hele haftanın ortalarında, bir ara çalım satmaya kalkışan A.P. İmdi durumunu açıkça kabul edip te bir hükümet kurmak için gerekli çoğunluğa sahip olmadığını bildirince hal tam kendiliğinden ortaya çıktı.

Bu satırlar yazılırken Üçüncü Koalisyon henüz kurulmuş değildi. Ama, halk arasında söylenen şudur: "İkici Koalisyon Bininci Koalisyondan hem daha kuvvetli oldu, hem daha usun sürdü. Üçüncü Koalisyon İkinci Koalisyondan daha kuvvetli olacak, daha uzun sürecektir. Bu da, normal genel seçim zamanı demektir!"

Bu fikir, Türkiyede 1961 karamsarlığının, yerini 1963 iyimserliğine bıraktığının delilini teşkil etmektedir, Bu, Parlamentonun açıldığı tarihten bu yana milletçe kaydettiğimiz en önemli ilerlemedir.

Hükümet

Kuyuya atılan taş

Herşey, haftanın başında Pazartesi günü başladı. Gazetelerini ellerine Alanlar - hele birkaç gazete birden alanlar - şaşkına döndüler. Zira her gazete ayrı bir çözüm yolu gösteriyor, meseleyi başka tarafa çekiyordu. Bozulan Koalisyon, gazeteleri, "fil ile körler" hikâyesindeki duruma getirmişti Yorumlar ve haberler, okuyanları çileden çıkaracak kadar birbirini tutmuyordu.

Halbuki o sabah, Başbakanlıkta İnönünün yaptığı bazı temaslar sonucunda iş, âyan beyan ortaya çıkmıştı. İnönü, Amerika dönüşü, ortakların Koalisyondan çekilmeleri meselesine el attı. Pazartesi günü Başbakanlıkta Dinçer ve Alicanla yaptığı görüşmeler bu konu üzerinde oldu. Dinçer Alicandan sonra Başbakanla görüştü. Görüşme son derece samimi ve açık oldu. İnönü Dinçere, kararlarının kesin olup olmadığım sordu. Dinçer, Grupun kararman kesinliğini, bundan sonraki bir ortaklığa, gerektiğinde, katılabileceklerini, sadece bazı ufak tefek şartlarının bulunduğunu belirtti. İnönü Dinçeri dinledi ve sonra kendisini ayni açık kalplilikle uğurladı.

İnönü ile Alican arasındaki görüşme de aşağı yukarı aynı şekilde cereyan etti. Alican sadece, bir dahaki hükümette YTP nin görev almaktan kaçındığını belirtti Ancak bu konuda, Parti Grupunda tamı tamına bir mutabakata varılmamış olduğunu da sözlerine İlâveden çekinmedi. Söylediklerinin büyük kısmı kendi fikriydi. Bu Tekirde dan arkadaşları çoğunluktaydı ama, bunun aksini söyleyenler de yok değildi.

Nitekim Alican, Başbakanın yanından ayrıldıktan sonra, hemen kendi makamına gitti. Raif Aybar, Alicanı bekliyordu. Daha sonra Hayri Mumcuoğlu ve Fahrettin Kerim Gökay da geldiler. YTP li Bakanlar, aralarında durumu müzakere ettiler. Zira Cumhurbaşkanının YTP liderini ertesi gün çağıracağı ve fikrini soracağı aşikârdı. İnönü istifasını o gün öğleden sonra sunacaktı.

Cumhurbaşkanı Gürsel Başbakan İsmet İnönü ile birlikte
İki el bir baş içindir

Konu, yeni bir koalisyonda görev alınıp alınmaması idi. Alicanın aksine Gökay, yeni bir koalisyonda görev alma taraflısıydı ve Grupta konuştuğu gibi fikrini savundu. Gökay, YTP nin Hükümette kalmasından sayısız faydalar umuyordu.

Mumcuoğlu iki taraflı düşünmekte, Aybar ise katiyetle Genel Başkanını tutmaktaydı.

YTP yöneticileri, ertesi gün toplanacak Grupta bu konu üzerinde müzakere edilebileceği yargısına vardılar.

Başkentte hararetin eksi 3'ü gösterdiği o gün öğleden sonra, İnönünün Pembe köşküne giren Başbakanlığa ait yeşil plâkalı otomobil; Koalisyonun son düğümünün çözülmesi için gerekli randevuyu iletiyordu. Gelen, başbakanlık özel Kalem Müdürü Necdet Calptı. Küçük Opel hasırlandı ve İnönü, elinde istifa dilekçesi olduğu halde, Opeline oturdu. Köşkten sert bir virajla ayrılan Opel, vardığı yerde Başbakanı fazla beklemedi- 90 dakika süren görüşmede Gürsel ve İnönü, söyleneceklerin hepsini söylemişlerdi.

İnönü. Köşkten çıkarken, gazetecilerin hücumunu kısa birkaç cümleyle savuşturdu:

"- İstifamı verdim. Şimdi Bakanlar Kuruluna gidiyorum. Bakanlara durumu anlatıp, Cumhurbaşkanının Yeni hükümet kuruluncaya kadar görevimizin başında kalmamız talebini ileteceğim..."

Sil baştan..

Durum böylece aydınlandıktan sonra Cumhurbaşkanı Gürsel, Anayasanın kendisine verdiği göreve, siyasi partilerin en önemsiziyle başladı. İnönünün istifasını verdiği Pazartesi günü. Millet Partisi.Genel Başkanı Osman Bölükbaşıya, ertesi gün kendisiyle görüşmesi için haber yolladı. Bölükbaşı bana pek, ama pek sevindi. Bir süredir uğramadığı yerlerde ***görünmekten*** çekinmedi Hemen etrafını topladı ve Bakanlıklardaki Milka pastahanesinin kokteyl salonunda yerini aldı. Votkalı portakalını - evet, votkalı portakal!- önüne koyup, etrafındakilerin hayran bakışları arasında bazı izahlarda bulundu. Ancak, zaman ilerledikçe Bölükbaşının neşesinin kaçtığı farkediliyordu. Milkanın kokteyl salonunda MP lideriyle garsonlardan başka ilgilenen yoktu. Hele gazetecilerin bulunduğu masa Bölükbaşıya karşı kayıtsız davranınca, irikıyım liderin adamakıllı keyfi kaçtı. Dostları, başına yeni bir felâket gelmesini önlemek için olacak lidere iltifatlarını arttırmak lüzumunu hlaettiler ve hürmette kusur etmediler!

Böiükbaşı ve Gürselin görüşmesi usun sürmedi. Erken saatlerde Köşke çıkan MP. li lider, partisinin. Milli Koalisyonun dışında herhangi bir ortaklığa katılmayacağını Cumhurbaşkanına söyledi.

Gürsel. konu üzerinde fazla durmadı. İstişari görüşmelerin ikincisi Alicanla yapılacaktı. Alican Gürselin yanına çıktısında, Mecliste, YTP Grupunun toplanması için çalışılıyor, milletvekilleri ve senatörlere Grupu teşrifleri rica ediliyordu. Genel Başkanın Köşkte olduğu ve dönüşte bu konuda kendilerine izahat vereceği belirtiliyordu. Buna rağmen YTP Grupunda çoğunluğu sağlamak mümkün olmadı. Bir türlü, dört kişi bulunup getirilemiyordu. Buna rağmen Alican, Gürselin yanından gelince, kendisini bekleyenlere gerekil izahatı verdi

Gürsel, YTP liderine, yeni hükümetin kimlerle kurulmasının daha akla yakın olacağım ve YTP nin yeni bir ortaklıkta yer alıp alamıyacağını sordu. Alican, en iyi ortaklığın AP-CHP ortaklığı olacağını kesin olarak belirtti Kendilerinin herhangi bir ortaklığa katılmayacaklarını, Grupunun büyük bir çoğunluğunun böyle düşündüğünü izah etti Milli Koalisyon fikrinin doğru olmadığım da sözlerine eklemeyi unutmadı.

Gürsel ile Alicanın görüşmeleri ilk görüşmeden daha uzun sürdü. YTP lideri, Grupuna izahat vermeğe giderken fazla neşeli görünmüyordu. Neşesi, Grupta yerine geldi Olanları uygun bîr dille anlattı. Kendisine, yeni bir teklif geldiğinde tutumunun ne olacağı sorulduğu saman da:

Ben fikrimi açıkladım. Hiçbir ortaklığa katılmayacağız. Ancak, gene de sizin bileceğiniz iştir. Grupun vereceği karar tatbik edilmelidir. Sizler isterseniz bir ortaklığa katılınabiltr.." dedi

YTP Grupunun arka sıralarından hafif sesler ve gülüşmeler geldi Adnan Aral ve arkadaşları, birbirlerine:

Aaaa, Alican Grupun fikrini almayı öğrenmiş!. Epey terakki var bizimkinde" dediler.

YTP Grupunun sonucu, iki YTP linin partiden ayrılmasıyla alındı. Alicamn, İkinci Koalisyonun başındaki tutumuyla bugünkü tutumu arasındaki büyük Çarkı gerekçe olarak ileri süren Elazığ Senatörü Rasim Girayla, Muş Senatörü İhsan Akpolat YTP den ayrıldılar ve Bağımsızlar grupuna katıldılar.

Bundan sonra Çankayada Dinçerle görüşülecekti İkinci Koalisyonun samimi küçük ortağı, Cumhurbaşkanıyla daha geniş ve etraflı konuştu. Yeni hükümetin kurulmasıyla ilgili konular üzerinde duruldu. Gürsel, Dinçerin fikrini sordu. Dinçer:

Hükümeti kurma yetkisinin AP ye verilmesinde fayda vardır. Kendileri, halkoyunun büyük çoğunluğunu kazandıklarım ve milli iradenin kendilerine teveccüh ettiğini iddia ediyorlar. Bir kere denenmelerinde fayda vardır. Böylece gerçek kaabiliyetleri ve partilerinin durumu ortaya çıkar. Halk için bu bir deneme olur dedi

Kulağa Küpe..

Dürbünün tersiyle bakınca

New York Times** gazetesi **Türkiye hakkında fikir** ileri **sürerken, önce** şu teşhisi **koyuyor: "Halkın büyük ekseriyeti cahil köylülerden ibarettir. Bu köylülerin çoğu, imkân bulduklart takdirde Atatürkün devrimlerini yıkacak, gerici müsIttman din adamlarının tesiri altındadır."

***İnsan dürbünün tersiyle baktı mı böyle teşhis koyar. Nitekim çok kimse de sanıyor ki: "Amerikan halkının büyük ekseriyeti fanatik ırkçılardan ibarettir. Bu ırkçıların çoğu, imkân buldukları takdirde kölelik devrini geri getirmeye niyetli idarecilerin tesiri altında**dır."*

İki teşhiste de doğruluk payı var mı? Var. Ama ikincinin mübalâğası neyse, birincininki de odur.

Onun için New York Times hiç canım üzmesin!

Ragip Gümüşpala

Ne dere var, ne paça

Cumhurbaşkanı, Dinçerin sözlerine bıyık altından gülerek cevap verdi. Ama CKMP Genel Başkanım uğurlarken biraz düşünceliydi.

ve Gümüşpala...

Başkan Gürsel, koalisyonun küçük kanatlarım teşkil edecek siyasi teşekküllerin liderleriyle temasım tamamladıktan sonra AP Genel Başkanını Çankayaya davet etti.

Görüşme istişari bir görüşmeydi. Ama AP Grubu Mecliste bunu süratle, "Cumhurbaşkanı bize hükümeti kurma teklifinde bulundu" diye yaydı. Sonra da konuşmalarım birden değiştirip, "Ama, kurup kurmıyacağımız belli değil. Üstelik, kurmak niyetimiz de yok.." Sonra ellerini oğuşturup :

"— Ben tek başıma bir şey söyliyemem. Temsilciler Meclisine danışmam lâzım. Partimin en yüksek organıdır. Üç gün içinde size bir cevap vermeye çalışırım" dedi.

Gürsel yine bıyık altından güldü. Gümüşpala bunun üzerine bir kaçamak nokta daha aradı ve bulduğunu sanarak :

"— Biliyorsunuz, AP Meclis Grupunun durumunu.. Bu grupla nasıl bir hükümet kurarım? Kimlere sandalye verelim?" dedi.

Gürsel, söyliyecek söz bulamadı.

GUmüşpalanın Gülselle yaptığı temas Meclis kulisinde belki de yirmi şe-

Ekrem Alican Çankayadan dönüyor

Gitti gider

dediler. Bu sırada Cumhurbaşkanının yanında Gümüşpala, boynunu bükmüş, ter döküyordu!..

Gürsel, AP liderine, durum hakkında ne düşündüğünü sordu. Cevap:

"— Hiç bir şey düşülmüyorum" oldu.

Gürsel, AP liderine, hükümetle ilgili bazı ihtimallerden bahsetti. AP, CHP ile bir koalisyona gidebilir miydi? Diğer partilerle bir koalisyon yapabilir miydi? Tek başına hükümeti kurmak istiyor muydu? İnönünün Başbakan olmadığı bir kabinede CHP ile beraber olabilir miydi?

Gümüşpala, eski kumandanının yanında birkaç dakika sessizce düşündü. kilde duyuldu. Sadece son sözleri büyük bir dikkatle saklandı. Ama AP li Senatör Hüseyin Kalpaklıoğlu bunu duymuş ve birkaç arkadaşına söylemekten de çekinmemişti. AP Grupunun ağzı bu defa tam açık kaldı.

Gürsel ve İnönü..

İnönü, Gürselle konuşan parti liderlerinin sonuncusu oldu. Gürsel, İnönüytt saat 15 de kabul etti ve fikrini sordu. Neler yapılması gerektiğini, neler düşündüğünü belirtmesini istedi. CHP Genel Başkam fikrini ve partisinin tutumunu o gün yapılan Grup toplantısında açıkladığını belirtti. Sonra, Meclisten getirtilen konuşmanın tam methini Cumhurbaşkanına sundu.

Ayrıldıklarında, her ikisi de umutlu ve neşeliydiler.

Rivayet muhtelif—

Esasen o sabah CHP Genel Başkam İsmet İnönü tıkabasa dolu CHP Grup salonuna girince, son günlerde Meclis içinde görülmiyen bir tezahüratla karşılaşmıştı. Milletvekilleri ve senatörler ayağa kalkmışlar, Genel Başkanlarım çılgınca alkışlıyorlardı. Alkış İnönü kapıdan girip yerine oturuncaya kadar devam etti. İnönü memnun ve neşeliydi. Gülümsiyerek etrafındakilere takıldı. Bir ara, eski Dışişleri Bakam Selim Sarperle gözgöze geldi ve göz kırparak:

Ne oluyor?" dedi.

Sarper gülümsiyerek:

"— Paşam, en sağlam hükümetler, istifa etmiş hükümetlerdir..." dedi.

İkisi de kısa birer kahkaha attılar.

Birkaç dakika sonra CHP Grupu tam bir sessizliğe büründü. Milletvekilleri ve Senatörler, Genel Başkanlarının izahatını nefes bile almadan dinlemeye koyuldular.

İnönü Koalisyonun bozulmasından ve yeni hükümetin teşkili için gerekli temas ve hazırlıklardan bahsetti. Olayları başından alıp son günlerdeki karışıklığa kadar getirdi ve CHP nin durumunu izah etti. CHP. iki koalisyonda da vazifesini yapmıştı. Her iki Hükümet kuruluşunda da, ana parti olarak, her türlü yolu denemiş, ama ortakların durumu hükümetlerin devamına imkân vermemişti

CHP Genel Başkanı, olayları bir başka açıdan daha ele aldı. Koalisyon ortakları çekilme gerekçesini mahalli seçimlerde alman sonuçlara bağlıyorlardı. Ancak, böylesine bir gerekçenin mevcut şartlar içinde düşünülmesi abes olacaktı. Demokratik rejimlerde böyle ve buna benzer seçimler yapılabilir, bu ve buna benzer sonuçlar elde edilebilirdi. Bu şekilde cereyan eden olayların Parlâmento çalışmaları na tesiri olmaması gerekirdi.

İnönü daha sonra, birkaç günden beri ağızlarda sakız haline gelen bir meseleye değindi: Genel Seçimler!.. Genel Seçimler, buhranların son çaresiydi. Halen ortada vahim bir hükümet buhranı yoktu. CHP dışında, pek tabii olarak, bir hükümet kurulabilirdi. CHP iki yıldır bütün denemeleri yapmıştı. Şimdi diğer siyasi teşekküllere vazife düşmekteydi. Denemeye girişmelerinde mahzur yoktu.

İnönününkonuşması CHP Grupunca alkışlarla karşılandı. Grupun hitamında neşeli ve güleç bir yüzle Meclis koridorunda görünen CHP Ge-

nel Başkanı etrafını saran gazetecilere :

Nasılsınız bakalım?.. Konuştum, şimdi size verecekler.. Herşeyi anlattım" dedi ve Meclisten çıkarak küçük Opeline bindi.

Seçim, seçim ama..

AP, Gümüşpalanın Gürselle görüşmesinden sonra, evvelâ, Perşembe günü Temsilciler Meclisinin toplanmasına karar verdi. Sonra da parti yöneticileri kendi aralarında toplanarak durumu konuştular.

Toplantı saat 20'de, AP Grup Yönetim Kurulu odasında yapıldı. Grupların yönetim kurullarıyla, Genel Yönetim Kurulu üyeleri bir araya geldiler ve meseleyi incelediler. Üzerlerinden hükümet kurma mesuliyetini atabilmek için çare aradılar. Turan Bilginin bulduğu formül, çare olarak kabul edildi: AP, ne olursa olsun, ilk baharda Genel Seçimlere gidilmesinde zahiren ayak diretecekti. Bunun dışında CHP ile, onun başkanlığında bir koalisyon düşünülmüyordu. Milli Koalisyona AP biraz daha yakındı. Ama bunun üzerinde şimdilik durmamayı daha kârlı buldular. Tek başına hükümet kurma hususuna gelince, toplantıda, kimden geldiği anlaşılmayan bir nükte kulaklara fısıldandı:

"— Bu iş çadır kurmaya benzemez. Pala Paşaya söyleyin.."

Eninde sonunda iş bir noktada düğümleniyordu : Temsilciler Meclisinden Seçime gidilmesi karan çıkarılacaktı!

Ama mesele burada kapanmamaktadır. Zira Meclis Grupu, Temsilciler Meclisinin - üyeleri, en yakın seçimde aday ve milletvekili olma gayretindedir - hemen "Evet" diyebileceği teklifi, biraz düşünerek karşılayacaktır, AP Grupunun böyle bir karara kolaylıkla "Evet" demesi beklenmemektedir. Grup içinde/fikrin karşısında olanlar çoğunluktadır. İki yıl daha milletvekili salmak isteyenler, önümüzdeki seçimde, seçim bölgelerinde durumları kuvvetli olanlardan daha fazladır.

Bağımsızlar ve kulis...

Olaylar iki gün içinde bu kadar çabuk gelişince, Meclis içindeki bir grup, kendilerine bazı görevler düştüğünü hissetti. Bunlar muhtelif. siyasi teşekküllerden ayrılan milletvekilleridir. Şimdilik Millet Meclisinde sayıları 33 kadardır. Bunların içinden AP ye transfer etmek için zaman bekliysnler, genel durumu izliyenler mevcuttur. Hattâ CHP kanadına geçmek istiyenler de vardır.

Sah günü Bağımsızlar, aralarında bir toplantı yapıp, kurulacak hükümet teki rolleri tayin etmeyi uygun gördüler.

Bağımsızlar arasında, Meclise sabahın erken saatlerinde gelip, birkaç dakikada bir girdikleri kolu değiştirenler mevcuttur. Ama bu birkaç kişinin ötesinde, bir başka grup, samimi olarak, kuvvetli bir hükümetin kurulmasun arzu etmektedir.

İşte, Bağımsızlar toplantısında bütün partilerle temas görevini başaran Malik Yol açın izahatı, bazı fikirlerin ortaya çıkmasına sebep oldu.

Cavit Oral, Cahit Akyar, Suat Seren, hükümeti kuracak siyasi teşekkülle bir protokol imzalamayı bile dü-

Hasan Dinçer
Aralık duran kapı

Belediye Başkanı Dediğin...

Sezarın hakkım Sezara vermeli derler. Doğrudur. Ama, bir Belediye Başkanının hakkı da her halde 5 bin lira değildir. Adanada Ali Sepici, kendisine bu maaşı münasip görmüş, partilisi olan Belediye Meclisi üyeleri de ilk toplantıda savla Başkanın bu hakkını teslim etmişlerdir. Tabii, kendi "hakkı huzurlarını da bir münasip miktarda yükselterek. Buna mukabil, öğreniyoruz ki Meclisin C.H.P. li üyeleri bunun karşısında kıyameti koparmışlardır.

Ali Sepici 5 bin lira değil, 5 milyon lira edecek bir kıymet olduğuna 27 Mayıs 1960da uzaklaştırıldığı makamına, hem de halkın oyuyla 17 Kasım 1963'te geri gelmek suretiyle ispat etmiştir. Bu suretle acıklı Yassıada veya Balmumcu macerası da küllenmiş olmaktadır. Ama Belediye Başkanlığı biraz da amme hizmetidir ve amma hizmeti görenlere her zaman gerçek değerlerini ödemek fırsatı bulunamaz. Mesela Amerikanın Savunma Bakam Ford'un başkanlığından yılda 200 bin dolan üstün de kazanç sağlarken yeni görevinde sadece 20 bin dolar civarında bir para almaya razı olmuştur.

Gerçi, hiç kimse Belediye Başkanları bedava geçinmelidir dememektedir. Belediye Başkanlığı görevleri İhtilâlden sonra valilere veya bazı emekli kimselere Verildiği için bunlar ayrı ödenek almamayı münasip görmüş bulunabilirler. O itibarla bir Belediye Başkanıma geçimini sağlayacak bir meblâğın şimdi her yerde maaş olarak tesbiti lazımdır. Ama insaf etmeli. 5 bin lira.. Adi Ali Sepici de olsa, bir Belediye Başkanı için bu biraz fazla değil midir ve Belediyelerde en acil *iş* bu mudur?

Zira, Adanada A.P. li Ali Sepicinin yaptığım başka yerlerde de C.H.P. li Başkanlar yapmışlardır ve oralarda da A.P. li üyeler buna "şiddetle karşı koymuşlar" dır. Her halde, "kırmızı oylar sandığa, paralar cebe" diyerek. Gerçi bu çeşit marifetlerde her saman olduğu gibi A.P. liler C.H.P. li meslekdaşlarını fersahla geride bırakmışlardır ama, bu işe bir zapt-ı rapt verilmesi hiç faydasız olmayacaktır.

Bir Belediye Başkam, ancak aynı seviyedeki mülkiye amiri kadar maaş alabilmelidir. Yani bir ilin Belediye Başkanı için barem, o ilin valisinin baremi olmalı; bir ilçenin Belediye Başkam o ilçenin Kaymakamı kadar para almalıdır.

Bu nasıl sağlanabilir?

Elbette ki, önce insafla.

Ama insafın adi çoktan unutulduğuna göre bunu bir "devlet zoru" ile herkese hatırlatmak farz haldedir. Zira bir gün bakacağız, bir Belediye Meclisi toplanıp Başkanının maaşım Cumhurbaşkanı, kendi hakki huzurlarını milletvekili ödeneği seviyesinde kestirip atacak.

inançsız meşruiyetçiler

Meclisler, memleketi en kötü idare edecek iktidarları bulup çıkarmakla görevli değildirler. Tam aksine, saygı duygusu uyandıran Meclisler kendi içlerinden memleketi en iyi idare edecek iktidarı bulup çıkaran Meclislerdir. Ama bu iktidar elinden geleni yapar, buna rağmen halkın hoşuna gitmez. Halk, bir yeni genel seçimde başka temayülde bir başka Meclis seçer, o Meclis de kendi temayülüne göre bir hükümeti işbaşına getirir.

Başka.

Görülmemiş olan, bir mahalli seçimden sonra partilerin "en kötü idare işbaşına gelsin" diye çırpınmaları ve "ben bu memleket için fazla iyiyim, onun için görev kabul edemem" demeleridir. Yani, memleket bunların ne kadar mükemmel olduklarını onlardan daha fenasını denedikten sonra anlayacaktır!

Peki ama bunlar, kendilerinin "en as kötü" değil de "en iyi" olduklarını göstermeye çalışsalar, daha doğru olmaz mı? Mahallî seçimlerden önce şu tutumu mu benimsemişlerdi? Mahalli seçimlerden sonra, onun ışığı altında bu tutumu benimseyip te inandıkları prensipleri daha sağlam, dikkatli, samimi tarzda tatbik etseler?

Hayır.

Bütün hedef, "şu A.P. bir iktidara gelip her şeyi berbat etse ve millet onların ne olduğunu anlasa" hikâyesi. Halbuki, bütün rakkamlar göstermektedir ki 1961den bu yana Türkiye ilerleme kaydetmiştir ve plânlı kalkınma yürütülebildiği takdirde ufukta memleketi iyi, parlak günler beklemektedir. Nitekim, bu yolun yolcusu CHP'nin oyları azalmamış, çoğalmıştır.

O halde?

O halde şu: Partiler, memlekette bir takım çehrelerin demokratik rejime inanmadıklarını görmekte ve onları takbih etmektedirler. Ama bizzat kendileri, demokratik rejimin esasına inanmamaktadırlar. Demokratik rejim hangi memleketlerde yürür bilir misiniz? Halk beğendiği, iyi iş yaptığına kani olduğu hükümetlerin lehinde, beğenmediği, iyi iş yaptığına kani olmadığı hükümetlerin aleyhinde oy verir; işte o memleketlerde Yok, bir memleketin halkı, kör değneğini bellemiş gibi, bir hükümet ne kadar iyi iş yaparsa yapsın ona karşı vaziyet aldı mı, orada demokratik rejimin yürümeyeceği, mutlaka başka sistemlerin denenmesi gerektiği tezini savunanlar haldi duruma geçerler. Zira Demokrasi "halkın hiç bir şey anlamadığı" esasına dayanmaz, "halkın her şeyi anladığı" esasına dayanır. İnsan buna kendi inanmadı mı, işte böyle, bizim bir takım aklıevvel siyaset dehalarımız gibi "Memleket bir de onu denesin de, aklı başına gelsin" diye başkasının başına akıl getirtmeye kalkışır.

Halbuki en yakınında, omuzunun üstündeki baş dururken—

şündüler. Bu fikirlerini açtılar ve artık. Parlâmento içinde Bağımsızları öyle olur-olmaz bir grup olarak, yani teker teker mütalâa etmemek gerektiğini, "bunun bir bütün olarak ele alınması lâzım geldiğini söylediler. Bu teklif pek hoş karşılanmadı. Bağımsızlar Üzerinde dönen lâfları bu, daha fazla körükliyecek ve böyle bir hareket gene "Koltuk Edebiyatı" na dökülecekti.

Haluk Nurbâki, Rauf Kıray, Nuri Bayar ve Sinan Bosna durumu başka yönden mütalea ettiler. Bağımsızların AP ye katılabilecek olanlarının oraya katılmasının, diğerlerinin de CHP yi desteklemesinin veya CHP içinde yer almasının uygun olacağım, böylece kurulacak hükümetin kuvvetli olabileceğini belirttiler.

Nurbâki, Çarşamba günü CHP lilerle temas etme görevini üzerine aldı. CHP lieri gelenlerine, bağımsızları resmen bir çağrıyla içlerine gelmeye davet fikrini açılamaya çalışta. Ama sonuç pek ümitvar değildi. CHP ihtiyatlı hareket ediyordu.

Koalisyonun bozulması Meclis içinde o derece büyük kulis ve karışıklığa sebebiyet verdi ki, şimdiye kadar görülmemiş manzaralar gözler önüne serildi. Meselâ İsmail Rüştü Aksal, Koridorda İhsan Sabri Çağlayangille kolkola belki bir saat tur attı ve hararetli hararetli konuşta Konuşulanlar elbette ki dış ticaret açığımızla ilgili konular değildi. Çağlayangil Aksala, meselâ Aksalın başkanlığında bir CHP-AP Koalisyonu teklif etti. Bu teklifin, AP tarafından resmen çalman havayla zerrece alâkası yoktu. Ama AP nin yüreğinde yatan aslanın CHP ile bir koalisyon olduğunu herkes bilmektedir. Nitekim AP liler kendileriyle temas halinde olup tarafsız görünen gazeteler vasıtasıyla bu havayı yaymaya çalışmaktadırlar. Aksal teklifi müsait karşılamadı. Bu olacak iş değildi. Ne kendisinin, ne CHP nin buna bir istidadı vardı.

CHP lileri gruplar halinde ve daima bir ileri gelenin etrafında görmek, Güleke değlşmiyen hareketleriyle kort darlarda dolaşırken rastlamak ve Erimin iki koalisyonun iyi yürümemesinln sebeplerini kendine göre izah eden konuşmalarını dinlemek Meclis koridorlarının manzarası haline geldi.

Bütün bu patırdıda, eski liderine tatlı bir şaka yapmak istiyen Kadircan Kaflının MP hükümeti kurduğunda bakanlıkların nasıl paylaşılacağım gösteren tablosu dudaklarda tebessümler yarattı. Kaflı Hükümet Başkanlığına Bölükbaşını, Başbakan yardımcılığına ünlü bir hanım ses sanatkârım getirmiş ve diğer bütün bakanlıklara da vekâleten Bölük başının bakmasını uygun görmüştü!

Bütçe

Kubbede kalan seda...

Ferit Melen İkinci Koalisyon Hükümetinin Maliye Bakanı olarak son basın toplantısını geçen haftanın **son**larında Cumartesi günü yaptı. Toplantı **1964** yılı bütçesiyle ilgiliydi. Uygulama programındaki esaslara paralel olarak hasırlanmış bulunan bütçe tasarısı o gün toplantıdan birkaç dakika önce, saat tam 11.45 de TBMM ne sunulmuş ve Maliye Bakanı bu konuda basın mensuplarına açıklamalarda bulunmak istemişti.

Ancak Melenin gazetecilere verdiği cevaplar anlaşılmayan noktaların izahından çok, tasarının geleceği ile ilgili oldu. Bu arada basın mensupları sordukları her sorudan sonra birkaç kelime değişikliği bir yana bırakılırsa hep aynı sözlerle cevaplandırıldılar:

"Gerçi tasarıda böyle öngörülmüştür ama asıl karar bizden sonra iş başına gelecek hükümete aittir. Biliyorsunuz biz geçiciyiz.."

Bu sözlerin altında derin bir endişe ve biraz da ümitsizlik yatmaktadır. Melen üzerinde büyük bir titizlikle durarak ortaya çıkardığı tasarının kendisinden sonra ne dereceye kadar tatbik edilebileceğini düşünmekte ve sonra acı acı gülümseyerek:

"- Bizden bu kadarı" diye mırıldanmaktadır.

Toplantıda gazetecilerin üzerinde

en fazla durdukları konuyu 1964 yılı büteçsinin gelir kaynakları, vergi meseleleri teşkil etti. İlk soru da bu konuyla ilgili oldu:

"— Vergi reformlarının kaç milyon liralık bir gelir sağlayacağı hakkında Şimdiden bir tahminde bulunabilir misiniz?"

"— Şimdiden bir rakkam söylemem doğru olmaz. Bunu bizden sonra iş basma gelecek Hükümete bırakmak daha* doğru olur."

İkinci soru, Bakanın tam karşısında oturmakta olan Cumhuriyet muhabirinden geldi:

"— Beyfendi, biliyorsunuz okuyucularımız bir takım akademik meselelerden çok vergi konuları ve özellikle bunların çeşitleri üzerinde durmaktadırlar. Acaba gelecek yıl içinde hangi vergilerde reform yapılması düşünülüyor? Bunları bir kaç madde halinde açıklamak mümkün mü?"

Melen bu soruyu ancak kısa bir süre düşündükten sonra cevaplandırdı: "- O da daha çok bizden sonra gelecek Hükümeti ilgilendirmektedir."

Gazeteci bu üstü kapalı cevaptan pek tatmin olmamıştı. Konuyu biraz daha deşti:

"- Peki, vergilerle ilgili olarak bazı kanun tasarılarının hazırlandığı daha önce Basına açıklanmıştı. Onlar ne olacak?"

"— Gelir ve Tarım vergisi kanunlarıyla Gider vergisi kanunu ve Mahalli İdareler kanunu tasarıları tamamlanarak Meclise sunulmuştur. Gümrük Kanunu ise tamamlanmak üzeredir."

Ancak gazeteciler daha önce açıklanmış bulunan bu kanunları değil, bir süreden beri kulaktan kulağa fısıldanmakta olan "Acaba yeni vergilere gidilecek mi?" sorusuna bir cevap arıyorlardı. Maliye Bakam son derece ketum davranarak bu konuda sorulan bir soruyu:

"— Bu da yeni Hükümetin bileceği bir şey. Ancak Maliye Bakanlığı kasalarında her zaman için bir takım hazır tasarılar vardır. Hükümetler lâzım oldukça buraya müracaat ederler. Beğenirse alır, beğenmezse yenilerini ister" sözleriyle savuşturdu.

Son soru gene vergilerle ilgili oldu: Tasarruf bonolarının ileride alacağı şekil hakkında hayli karamsar fikirlerin ileri sürüldüğünü belirten bir gazeteci:

"— Beyfendi, önümüzdeki yıl tasarruf bonolarının vergi haline getirileceği söyleniyor. Bu konuda kesin karar alınmış mıdır?" dedi.

Melen gene kısa bir tereddüt devresi geçirdi ve sonra soruyu:

"— Bu yıl için böyle bir düşüncemiz yok" diyere cevaplandırdı.

Ferit Melen basın toplantısında bütçeyi açıklıyor

*"Sepet sepet **yumurta - Sakın beni unutma**"*

Bilanço

1964 yılı bütçesinin başlıca özelliği tasnif sisteminde görülmektedir. Bu yıl 1950 yılından beri uygulanmakla olan "cari harcamalar - yatırım harcamaları" şeklindeki ikili tasnif bırakılarak câri harcamalar, yatıran harcamaları, sermaye teşkili ve transfer harcamalarından teşekkül eden bir üçlü sistem kabul edilmiştir. Bu üçlü tasnife dayanan yeni strüktür bütçenin programa uygunluğunu sağlayacak ve fonksiyonel tasnif, rasyonel uygulalama imkânlarım gerçekleştirecektir. Böylece daha önceki sistemin tevlid ettiği aksaklıkların önlenmesi mümkün olabilecektir. Gerçekten ikili stetemde planın yatırım kavramına aymıyan, onarım, kamulaştırma ve transfer harcamaları cari gider niteliğini taşımadıkları halde mecburen bütçelerin yatırım cetvellerinde gösteriliyorlar ve bu sebeple bütçe yatırımları ile program toplamı arasında büyük farklar vücuda geliyordu. Bu durum ise gerek Parlâmentoda ve gerekse kamu oyunda haklı olarak bir takım tereddütlerin doğmasına müncer olmaktaydı.

Yeni tasnif sistemine göre 1964 bütçesinde Cari harcamalar için 7 milyar 319 milyon lira. Yatırım harcamaları için 3 milyar 553 milyon lira sermaye teşkili ile transfer harcamaları için ise 3 milyar 112 milyon lira ayrılmış bulunmaktadır. Böylece tasarıda toplam olarak 13 milyar 986 milyon lira ödenek teklif edilmektedir. Bu rakkamlar 1963 yılı bütçesiyle mukayese edildiği takdirde genel olarak geçen yıla nisbetle ödeneklerde yüzde 11,33 oranında bir artış görülecektir. Bu oran, cari harcamalarda yüzde 5,79, yatırım harcamalarında yüzde 20,35, Sermaye teşkili ve transfer harcamalarında ise yüzde 15,34 dür.

Cari harcamalar arasında mütalâa edilen eğitim, sağlık ve tarım yatıranları gibi gelişme giderlerine 2 milyar 826 milyon lira aytrılmıştır. Bu miktar geçen yıla nisbetle yüzde 7,9 oranında bir artış göstermektedir. Diğer cari harcamalar ise 4 milyar 493 milyon liralık bir limit kabul edilmiştir.

Yatırım ödeneklerinin tesbitinde 1964 programına sadık kalınmış ve hattâ programda öngörülen rakkamların bir miktar üstüne dahi çıkılmıştır. Ayrıca bu yılki bütçede bir diğer önemli özellik de daha önce yatırımlar arasında mütalâa edilmekte olan Milli Savunma harcamalarında görülmektedir. 1964 bütçe tasarısında bu çeşit yatırımlar ayrı bir kategori olarak Kabul edilmiş ve enfrastrüktür yatırım-

Kampanyaların en manasızı

İçinde yaşadığımız Türkiyede gerçek bir atatürkçü, köylerimiz ve kentlerimiz için her şey düşünür, ama her halde omlarda Atatürk heykeli yükseltmeyi düşünmez. Hele Atatürk heykeli dikmek için kampanya açmaya kalkışmaktan daha manasız bir davranış, kırk yıl aransa bulunamaz. Bir yandan bütün gücümüzü verim esası üzerine teksif edelim diyoruz, sonra bu ekonomik görüşün şampiyonluğunu yapmak aşkında bir gazete heykel kampanyası açıyor! Bu tezat, her halde hiç kimsenin gö zündan kaçmayacak ve gazeteler arasındaki sürüm yarışının garip tecellisi çok kişiyi samimiyet konusunda düşündürecektir. Viskici sosyalistlerin şakıdıkları dallarda heykelli kalkınmacıları niçin garipsemeli mamafih?

Bugün parası olan adam, eğer gerçek bir atatürkçü ise nasıl cami yaptırmaya kalkışmazsa Atatürk heykeli için de bir kuruş vermez. İbadet etmek isteyen herkes, ibadetini her yerde yapabilir. Atatürk de, heykeli bir mâna olarak konulacakta, beş liralık büstüyle bu işi görebillr. Atatürkçülük, karşıda Atatürk heykeli seyretmekle mi olur? Bugün Türkiyenin köyleri ve kentleri ne caminin, ne Atatürk heykelinin ihtiyacı içindedir. İhtiyacı hissedilen şeyler okuldur, çeşmedir, yoldur. Bir okul bin heykelden fazla değer taşımaktadır ve milli gücümüzün o istikamete yönelmesine şiddetle lüzum vardır. Bani, istihsal sahası olmayan sahaya tek kuruş yatırılmaması lâzımdı? Hani, gerçekçilik bunu gerektiriyordu? Mizanseni ne çok seviyoruz, yarabbi...

Nitekim, açılan kampanyaya bakınız. Bu, eri kısa zamanda bir reklâm kampanyası haline gelmiş ve Zeki üttüren, birinci sayfaya basılan resminin bedeli alarak on bin lirasını bir de şakrak demeçle birlikle vermiştir. Onu, gene resmiyle beraber, bu çeşit işlerin âdeta profesyoneli Ahmet Andiçen takip etmiştir. Bu manzaralar, her halde bir iyi iş yaptıkları inancı içinde kampanyaya mütevazı iştirakleriyle katılan hüsnüniyet sahiplerini üzmüştür. Ama böyle bir mânasızlığı gazetenin yapmamayı bizzat ve baştan akü etmesi lâzımdı.

Atatürk heykelli Hey yarabbi, efendim nerede, biz neredeyiz ve büyük Atatürkün kendisi her halde bu demagoji şaheserine mübarek kabrinde nasıl tatlı tatlı gülmektedir.

Eee, Atatürk Devrimi ile Atatürk Devri zihinlerde karıştırılmak istendi nü, atatürkçülük de heykelcilik olup çıkıverir.

Ne var, şaşacak?

lar olarak bir cetvel halinde gösterilmiştir.

Sermaye teşkili ve transfer olarak gösterilen harcamaların içinde, İktisadi Devlet Teşekkülleri ve özel sektör yatırımlarına imkân sağlayan ödenekler dolayısiyle Devlet bütçesinin milli yatırım hacmindeki payı, yatırım ödenekleri toplamının çok üstünde bir miktara baliğ olmaktadır. Bunlar arasında özellikle Maliye Bakanlığı bütçesinden ayrılmış bulunan iktisadi Devlet Teşekküllerine 700 milyon liralık, Ereğli Demir-Çelik Fabrikaları T.A.Ş. ne 180 milyon liralık ödeneklerile Sanayi Bakanlığı bütçesinden ayrılmış bulunan köy elektrifikasyonu için Etibanka ödenecek olan 10 milyon lira ve Devlet Su İşleri Bütçesinden köy içme sulan için yapılacak olan yardımlar büyük bir yekûn tutmaktadır.

Yamalı bohça

1964 bütçesi hasırlanırken Melenin karşı karşıya kaldığı en büyük problemi gelirler meselesi teşkil etti 13 milyar 886 milyon liralık ödeneğe karşılık mevcut gelir kaynaklarıyla bütçeyi açıksız olarak hasırlamak en iyimser gelir tahminleriyle dahi imkânsız görülüyor ve muhtemel açığı karşılamak üzere çeşitli fikirler ileri sürülüyordu. Ancak bu açığın miktarı hususunda da tam bir mutabakata varılmış değildi. Başta Müsteşar Ziya Müezzinoğlu olmak üzere plâncılar 11 Maliye Bakanlığı yetkilileri 1963 yılında sağlanacak olan vergi gelirleri konusunda ayrı ayrı görüşleri savunuyorlardı. Plâncılara göre 1963 bütçesi ve programında öngörülen 9 milyar liralık vergi hedefi gerçekleşemiyecek ve 500 milyon lira kadar tahmin olunan bir açık verecektir. Oysa daha ilk plân çalışmalarından beri üzerinde titizlikle durulan bir husus ta vergi hedeflerine eksiksiz varmak ve ilk iki yıllık intikal devresinden sonra yeni vergilere veya mevcut vergilerde reformlara gidilmeden normal yüzde 10 gelir artışlarıyla yıllık programları uygulayabilmektir. Ancak 1963 yılı uygulamasında tesbit edilen 9 milyar liralık hedefe varılamamış olması gerek maliyecileri ve gerekse plâncıları fazlasıyla ürkütmekte ve bu 500 milyon liralık kamburun 1964 yılı bütçesine tahmil edeceği ağır yük. her iki tarafın yetkililerini de kara kara düşündürmektedir. Zira 1964 yılı bütçesinde ve uygulama programında öngörülen vergi hedefi geçen yıla nisbetle 1 milyar 800 milyon lira daha fazladır. Normal yüzde 10 vergi artışının gerçekleşeceği kabul edilebilse dahi eldeki kaynaklardan ancak 9 milyar 400 milyon lira sağlanabilecek - Yuvarlak bir hesapla 8 milyar 800 milyon liranın yüzde 10 unu 900 milyon lira kabul edersek -, bütçede bir denge sağlayabilmek için geriye 1 milyar liralık bir açık kalacaktır.

Bu 1 milyar açık, program hazırlanırken plâncıların gayretleri sonucu çeşitli kombinezonlarla 900 milyon liraya kadar indirilmiş, ancak 1964 bütçesinin Bakanlar Kurulundaki müzakereleri-sırasında diğer bazı zaruri harcamalar da dikkate alınarak tekrar 947 milyon liraya çıkarılmıştır.

Gerek Maliyeciler ve gerekse plâncılar miktar, üzerinde tam olarak anlaşamamakla beraber bu açığın büyük bir kısmının vergi reformları yoluyla karşılanması gerektiğini kabul etmektedirler. Ancak bu arada bilhassa gözden uzak tutulmaması gereken nokta 1964 yılının, plânın normal kaynaklardan finansmanı bakımından son şans olduğudur. Alınacak tedbirlerin, son derece titiz olarak tesbit edilmesi ve önümüzdeki yıl sağlanacak vergi gelirlerinin bir yandan 1963 açığını karşılayacak, öte yandan da 10 milyar 600 milyon liralık 1964 yılı hedeflerine varılmasını gerçekleştirecek nitelikte olması gerekmektedir. Aksi halde her

uygulama yılı bütçesine bir önceni yıldan binen açıklar yeni gelir kaynaklan arama gayretlerine müncer olacak ve pek tabii olarak en kolay çareye, yeni vergilere başvurulacaktır. Bu ise sonu olmayan bir macera, tehlikeli bir fasit daifeden başka birşey değildir.

Ferit Melen ise bundan kısa tir süre önoe alınan tedbirler müspet sonuç verdikleri takdirde 1913 bütçesinin açıksız kapanabileceğini veya hiç değilse açık miktarının plâncıların tahmin ettikleri kadar büyük olmayacağını ileri sürmekte, bu konuyla ilgili olarak bambaşka rakkamlar vermektedir. Melene göre 1963 uygulamasının son 8 ayma ait rakkamlar alındıktan sonra, daha önce tahmin olunan hedeflere nisbetle gelirlerde 250 milyon lira, karşılık paralarda 250-300 milyon lira noksan görülmüş ve bunlara TBMM ne tahsis olunan 250 milyon liralık ek ödenek de ilâve edilince 1963 programında bazı değişikliklere gitmek bir zaruret haline gelmiştir. İşte cari harcamalarda yapılması kararlaştırılan yüzde 7 oranındaki tasarruf bu zaruretin mahsulüdür. Ancak bu arada Malîye Bakanlığı oldukça büyük bir çam devirerek Hükümete sunduğu yazılı metinde tasarrufların "tercihen cari harcamalarda" yapılması gerektiğini bildirmiş, bu ise bir çok teşebbüslere yatırımlarda yaptıkları kısıntılar için bir "mazeret" imkânı vermiştir. Oysa plândan gaye yatırımların hiç bir şekilde aksatılmamasıdır. Melen yüzde 7 oranındaki tasarrufun hayli limit verici olduğunu ifade etmekte ve böylece açığın 400 milyon lirasının karşüanabUeceğini - Şimdiden Merkez Bankasında 500 milyon lira bloke edilmiş bulunmaktadır - ileri sürmektedir.

Altına hücum

1964 bütçesinin tamamlanarak TBMM ne sunulduğu şu günlerde üzerinde en çok durulan konulardan birini de ithalât sistemi ve Merkez Bankasının dış ülekelerdeki altın stoklarından büyük bir kısmının terhin etmiş olması teşkil etmektedir. Gerçekten gerek piyasada dolaşan fısıltıların ve gerekse de konsorsiyum kanalıyla temin edilecek dış yardımların gecikmiş bulunması sebebiyle Merkez Bankası ithalât için gerekli transferleri yapabilmek için dış ülkelerde bulunan 47 milyon dolarlık altın stoklarından 43 milyon dolarım terhin etmiş bulunmaktadır.

Meselenin aslı bundan bir yıl kadar önceye, 1962 yılının sonlarına kadar uzanmaktadır. O tarihte 1968 yılı programı hazırlanırken ithalât üstelerinde liberasyon sisteminin kaldırılacağı yolunda bir söylenti çıkmış ve bu sebeple 1963'ün başlarından itibaren ithalâtçılar daha çok spekülâsyon amacıyla dışarıdan geniş mikyasta mal getirtmek üzere teşebbüse geçmişlerdi. Ekonomide "rush" tâbir edilen bu piyasa hareketinde, ithalâtçılar özellikle otomobil lâstikleri ve kamyon için talepte bulunuyorlardı. Hükümet, önceleri konsorsiyumdan alınacak yardımlara gtive nerek bu mutad dışı ithalât teşebbüslerini önlemek için hiç bir gayrette bulunmadı. Ancak saman ilerledikçe üstelere rağbet artıyor, buna mukabil Merkez Bankası döviz stoklarında transferler sebebiyle bariz bir azalma görülüyordu. Yalıtanların ve özellide ithalât için son derece önemli olan Fransız ve Alman yardımlarının da nenüz tahakkuk etmemiş olması Merkez Bankasını çok müşkül durumda bırakmıştı. Dununa bir çare bulmak üzere acele bası tedbirler alınması gerekiyordu, ilk olarak transfer formalitelerinin uzatılması düşünüldü. Böylece konsorsiyumdan alınacak yardımlar için zaman kazanılmış oluyordu. Fakat bu ithalâtçı tüccardan yükselen şikâyet leşlerinden başka bir fayda sağlamadı. Altın stokları gen aynı hışla erimekte devam etti. Nihayet geçen ayın 18 inde alman yeni bir kararla teminat nispetleri yükseltilerek spekülatif hareketlerin tamamen değilse bile büyük bir kısmının önlenmesi mümkün olabildi.

Ziya Müezinoğlu
Sel gider, kum kalır

C. H. P

Karar

Haftanın ortasında çarşamba günü, Koalisyonla ilgili temaslar umumi efkârı ziyadesiyle meşgul ederken, bir başka bomba patladı ve nazarlar bir kere daha CHP. ye çevrildi. CHP. Yüksek Haysiyet Divanı, "Dörtler" adıyla bilinen Gülek, Doğan, Esengin ve Sungur hakkındaki kararını bildirdi. Gülek ve Doğan CHP. den ihraç edildiler. Kenan Esengin ve Celâl Sungura ise birer yıllık muvakkat ihraç cezası verildi.

Haber, duyulur duyulmaz büyük bir heyecan yarattı. Zira gerek Gülek, gerekse Doğan propaganda sanatını pek iyi bilmektedirler ve aylardır, kendilerinin CHP. den ihraç edilemiyeceğihi yaymaktadırlar. Ancak CHP. Yüksek Haysiyet Divanının Çarşamba akşamı verdiği karar, iki kafadarın hesaplarım yanlış çıkarttı. Gülek o akşam telefonun fişini çekti ve pusuya yattı.

Yüksek Haysiyet Divanında Gülek ve Doğan hakkındaki karar, 5 muhalif oya karşı 12 oyla alınmıştır. Esengin ve Sungur hakkındaki karar ise 8 muhalif oya karşı 9 oyla alınmıştır.

Şimdi Gülek ve Doğanın durumlarının ne olacağı belli değildir. Acaba yeni bir parti için harekete nü geçeceklerdir, yoksa gene CHP ye girmenin çarelerini mi arayacaklardır? **Doğa**nin, karara bir itirazı olacağı sanılanamaktadır. Gülek ise her vesile ile CHP li olduğunu iddia ettiğinden, hemen keşif bir faaliyete girişecek ve tekrar CHP ye dönmeğe gayret sarfedecektir. Zira ihraç kararından sadece üç gün evvel Gülek, içlerinde bu mecmuanın bir temsilcisinin de bulunduğu bir gazeteci grubuna şöyle dedi:

"— Ben CHP, liyim. Ne karar verirlerse versinler, benim için değişmez. Kendimi gene CHP. li kabul edecek ve hakkımı arayacağım."

Ayrıca, kendisinin partiden ihracı İçin bir sebep mevcut olmadığını da iddiadan geri durmadı.

CHP. içinde bir bomba tesiri yaratan karar, Partinin disiplin konusunda ne derece hassasiyet gösterdiğini bir kere daha umumi efkâra duyurmuştur.

G E N Ç L İ K

M . T . T . B .

Bir birliğin hikâyesi

Milli Türk Talebe Birliği, geçtiğimiz hafta içinde parlak bir tören ve çeşitli gösterilerle 47. yılım idrak etti. Eminönü öğrenci lokalinde yapılan kutlama törenine, hemen hemen İstanbulun bütün tanınmış kişileri geldiler ve 1916 yılında kurulan bu talebe teşekkülünün -bir takım duraklamalar hariç - tam kırkyedi yıl ayakta dimdik durmada gösterdiği azim ve heyecanı alkışladılar.

Önceleri Türk Talebe Birliği olarak meydana getirilen bu ilerici teşekkülde, kuruluşundan beri birçok ilim adamı, siyasetçi ve gazeteci görev almış ve zaman zaman siyasi mülâhazalarla kapatılan Birliğin daha güçlü meydana çıkmasını sağlamışlardır. M.T.T.B., ayrı bir teşekkül olan Türkiye Milli Talebe Federasyonu - T.M.T.F. - ile "birleşme" teşebbüsünün de öncülüğünü yapmıştır. Bu arada, Birliğin ve gençliğin liderliğini yapmış olan İlhami Sançar, İbrahim Öktem, Kâzım İsmail Gürkan ve Tevfik İleri gibi isimler zamanlarında hizmet edenlerin arasında daima görülmüştür.

Ancak, her geçen gün, her geçen yıl biraz daha ileriye atılan M.T.T.B eller, sırasında kendilerine hizmet edenlerin de hatalı hareketleri görüldüğünde, karşılarına çıkmaktan çekinmemişlerdir.

Günlerden birgün, politikayı meslek haline getiren Tevfik İleri, bir ilde. D.P.'nin demagoji politikasına uyarak, tamamen gerici mahiyette bir konuşma yaptı. M.T.T.B. nin o zamanki yöneticileri, kendi saflarından geçen. Milli Eğitim Bakam olmuş İlerinin bu gerici davranışını protesto etmekte gecikmediler ve "Atatürk devrimlerinden taviz Verilemez" diyerek, karşısına dikiliverdiler. Devrin iktidarı gençliğin bu galeyanım önlemek için Samet Ağaoğlunu İstanbula gönderdi ve M.T.T.R yöneticileri ile Vilâyette görüşmesini istedi. Ağaoğlu gençlere:

"— Bu memlekette irtica var mıdır?" sorusuyla konuşmasına başladı.

Birkaç gün önce gazetelere gönderdikleri bildiride Tevfik İlerinin konuşmasını ve davranışım protesto edenler, Vilâyette, polis kordonu altında da, inandıkları fikirleri savunmaktan çekinmediler ve:

"— Evet, bir memlekette bir Bakan ki gittiği ilde yeşil bayrakla karşılanış ve o Bakan bu durumu benimseyip alkışlar.. o memlekette irtica vardır!" diye karşılık verdiler.

Zamanın yönetim kurulu, aralarında devrin Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlunun kardeşi Erol Zeytinoğlu da olmak üzere, Adliyeye verildiler ve sembolik mahiyette üçer lira pars cezasına mahkûm edildiler.

Birliğin çalışmaları

Gençliğin inanç ve hislerinin tercümanı olan M.T.T.B., yurt ölçüsünde, unutulmayacak hamleler ve eserler meydana getirmesini de bilmiştir. Kâmuran Evliyaoğlunun başkan bulunduğu sıralarda başlanan İstanbul Üniversitesi bahçesindeki Atatürk heykelinin yapımı, Nejat Çermanın başkanlığı sırasında gerçekleşti. Yine Çermamn başkanlığı sırasında, M.T.T.B. ile T.M.T.F, nin tek bir teşekkül haline getirilmesi çalışmalarına girişildi. Ancak, o devrin iktidarı tarafından bir takım siyasi mülâhazalarla, bir süre için çalışamaz hale getirilen Birlik; kongre kararım gerçekleştirmek fırsatını seneler boyunca elde edemedi

1956 yılında ileri sürülen birleşme fikri, 47. yılım idrak ettiği bugünlerde M.T.T.B. tarafından tekrar benimsenmiş ve bu yönden semereli bir çaba sarfedilmeye başlanmıştır. Üniversite gençliğinin ,her türlü eğilim ve arzusunu temsil eden teşekküller, pek *çok* yerde garantiler alındığı, hakların ?erildiği bugünlerde kendilerini de bir çatı altında temsil ettirmek istemektedirler. Bu konuda çeşitli misaller de verebilmektedirler ve "Üniversite muh tardır. Üniversite senatosu vardır. Ama bu senato sadece öğretim üyelerinin talep ve isteklerini karar altına alır. Kim için? Çoğu zaman öğrenci için. Ama öğrencinin hakkını savunacak kimse yok" demektedirler. Sonra, uzun se neler ihmâl edilmiş dertlerine ve ihtiyaçlarına temas etmekte, iki ayrı teşekkül ve bunlara bağlı cemiyet ve 1er neklerin hemen hemen kendi başlarına buyruk oldukları, iktisadi bir dayanışma nin mevcut olmadığı ve bunun sonucu da Üniversiteliye pek bir şey yapılamadığı fikirlerini savunmaktadırlar.

Yine demektedirler ki, "Bugün, memur dan işçiye, tüccardan küçük esnafa, hemen helkesin bir hak sahibi olması yolunda çalışılmakta ve son birkaç senedir bu yolda kanunlar çıkmaktadır. Ya Üniversite gençliği? Bugün pek çok hocanın kitabı yoktur. Mahdut sayıda notu vardır. Onu da bulmak güçtür veya çok pahalıya mal olmaktadır. Ama Üniversiteli bundan sorumludur. Hattâ, notu ve kitabı olmayan dersten bile!.. Eğer birteşirsek, bizim de tek temsilcimiz ve tek savunucumuz olacak. Siyasi partiler bizi istedikleri yöne çekmiye çalışmayacaklar, çalışsalar da netice alamayacaklar.."

M.T.T.B. Başkanı Yüksel Çengel

40 yılda. 40 savaştan

Kuruluşunun 47. yıldönümünde de birleşme yönünde duyulan arzunun, 48 yıldönümüne kadar gerçekleşmesi- törene katılanların hemen çoğunun ortak dileğiydi.

İŞALEMİ

Turizm

Turist kaçırma teşkilâtı

Sabahın saat 6'sında Toroslardan aşağı arabasını kapıp koyvererek giden alman turist, arabadaki arkadaşlarına yan gözle baktı ve başım iki tarafa sallayarak acı acı şunları söyledi:

Hayret ediyorum... Bu kadar güzel bir memlekete sahip olan bu insanlar, turistleri kaçırmak için ayrı bir teşkilât kursalardı, bundan fazla muvaffak olamazlardı."

Alman turistin eşi ile, arka koltukta oturan diğer bir karı-koca şaşkınlık ve hiddetin birbirine karıştığı belli filan acaip sesler çıkardılar, âdeta homurdandılar.

Alman turistler, Antakyadaki Saint Pierre kilisesine, oradan da Suriye yolu ile Beyruta gitmekteydiler. Sabah erken İstanbuldan yola çıkmışlar, gidebildikleri kadar yol katettikten sonra, buldukları bir otelde kalmayı Kararlaştırmışlardı. Yol hakikaten güzeldi. Uzun bir asfalt, kilometrelerce uzayıp gidiyor, gözün gördüğü yerden ilerilerde kayboluyordu. Böylece saatte ortalama 70-80 kilometre alarak - ve Ankarada da durmayarak - akşam saat 20.30'a doğru Niğdeye vardılar.

Silerinde, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı -eski adıyla Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı - tarafından çıkarılan ve 1963 yılı başı itibariyle otellerin fiyat ve kalitelerini gösteren İUOTO'nun tavsiyelerine uygun olarak almanca ingilizce, fransızca ve türkçe dört dilde hazırlanmış otel rehberi vardı. Rehberde, otellere yıldızlar Konmuştu. 5 yıldızlılar her türlü konfora sahip lüks otelleri, 1 yıldızlılar ise mütevazı, fakat iyi otelleri göstermektey di.

Niğdede iki otel gösteriliyordu. Bu otellerin yanında yıldız bile yoktu. Kitaba Ulukışla hiç alınmamıştı Buna karşılık, Çiftehanda kaplıca - thermale, spa, heil quellen kurort - kelimelerle le ifade edilen ve tek yıldızla gösterilen, yâni mütevazı, fakat iyi otel olduğu anlaşılan bir yer vardı.

Dört turistin de gözleri bayağı parladı : Odalarında banyosu, aşağıda da restoranı olduğu belirtilen otelde banyosuz iki kişilik odalar **12,** banyolular İse 20-30 liraydı. Turistler, bu kadar yo! yorgunluğunun üzerine kaplıca sulan ile bir banyo yapacaklar, restoranda da güzel bir yemek yeyip dinleneceklerdi.

Bu hevesle Çiftehanda oteli arayan turistler, alelacaip yollardan geçerek - ama mübalâğasız alelacaip yollardan geçerek dağbaşında bir hana vardılar. Yatmak için kendilerine gösterilen odalarda banyo olmadığı gibi, pis birer yataktan gayri pencerelerin bazılarında da cam yoktu!

Restoran aradılar, restoran **diye sefil** bir salaşla karşılaştılar, **içsel,** giremediler. Odalardaki **soğuk akarsular**, çeşme olmadığı **için akmıyordu.** Tuvaletler, aman silahım **tuvaletler!-** Böyle feci bir **koku** hiç **bir yerde** duyulamazdı.

Velhasıl turistler, **ellerindeki** otel rehberine rahmet okuya okuya, **açbillâç,** elbiselerle, yatak denilen **peykelere** uzandılar ve sabaha kadar **hart hart** kaşındılar. Sabah saat **05.00 olmadan** da, muazzam, bir dumanla boğulurcasına öksürerek, uyandılar.

Dışarda, rehberde mütevazı, **fakat** iyi oteller diye gösterilen otelde **müşterilere** çay hazırlamak için açıktası odun - kömür değil! - yakılıyordu!.. **Bu alelacalp** ibriklerde pişirilen çaylardan içmeğe cesaret edemediler. Zaten **elbiseleriyle** yattıkları için, hemen otelden harekete karar verdiler ve otel **müdüri** yetine hesabı kapatmak için girdiler. İşte asıl kızılca kıyamet **o** zaman koptu. Zira, lüks kaplıcada adam **başına 15** liradan iki odaya **80 lira istenmekteydi!**

Balık baştan kokar

Halbuki Turizm Bakanlığınca yayınlanan rehberde iki kişilik banyosuz Oda **12** lira gösteriliyordu. Esasen banyolu oda da otelde mevcut değildi!

Bir düşünülsün, **12** lira nerede, **30** lira nerede!?.

Pislikten, sefaletten zaten gözleri dönmüş olan turiştçikler avaz avaz bağırmaya başladılar. Fakat otel kâtibi anlaşılan bu bağırmalara alışıktı. Onun için, istifini bozmadan :

Buyurun mösyö... İşte, Niğde Valiliğinin tasdikli fiyat listesi... Elinizdeki kitabı değil Basın - Yayın Bakanlığı, Başbakanlık çıkarmış olsa bana vızgelir..." dedi.

Turistler baktılar ki, otelci sadece bu noktada haklı, Turizm Bakanlığına hayır dualar ederek - altmış lirayı da ödemeyi unutmayarak- otelden ayrıldılar.

Alman turistlerin başına gelen **bu** hadise çeşitli zamanlarda ve çeşitli yerlerde yerli yabancı bir çok turistin başına gelmektedir. Zira Bakanlıkça, sözde, turiste kolaylık olsun diye hazırlanan bu liste, baştanbaşa yanlışlarla, ha tali derecelendirmeler, fiyatları aşağı veya yukarı göstermelerle doludur.

Öte yandan, gerek yazın Lübnan

35 milyon lira sallantıda!

Fasih İNAL

öle iken, sahibi bir gün bacağını burmağa başlayınca, Epikte tos, "sen bacağımı buruyorsun ama, sonunda kırılacak" demiş. Biraz sonra da bacak hakikaten kırılınca "ben sana demedim mi?" diye ilâve etmiş..

Herkes tarafından bilinen bu hikâyeyi niçin tekrarlıyoruz?

AKİSin 1963 Nisan ve Mayıs aylarındaki sayılarında, porselen ithal edilmemesi, eğer ithalât devam edecek olursa 35 milyon lira sermaye ile kurulmuş olan Tuzla porselen fabrikasının bu ithalâta dayanamıyacağı ve sallanmağa başlıyacağı defaatle yazıldı. Tabii bu söylediklerimize kimse aldırış etmediği için sonunda koskoca porselen sanayii gayet müşkül bir duruna düştü. İdare Meclisi Başkanı, Umum Müdürü istifa ettiler. Şimdi herkes, "Acaba dthalâta daha ne kadar devam edilecek ve 35 milyon, bu acaip ekonomi siyaseti karşısında daha ne kadar dayanabilecek?" diye hayret ve merakla bekleşmektedir.

Memleketin 1963 yılında porselen istihlâki -Devlet Plânlama Teşkilâtının hesaplarına gön - 2400 tondur. Piyasada anlaşmalı memleketlerden IX Kotayla İthal edilen porselenlerden 2500 tonluk bir stok, fabrikanın elinde de 1000 tonluk mal vardır, eder 3500 ton... Bir taraftan da fabrika harıl hatıl imalâta devam etmektedir. Böylece değil bu yılın, gene Plânlama tarafından yapılan hesaplara göre, 1967 yılının -o tarihte ihtiyacın 3400 ton olacağı tahmin ediliyor- porselen istihlâkinin karşılanması kaabil olabilecek kadar mal var ortalıkta..

Bu durumda Ticaret Bakanlığınca -sadece Ticaret Bakanlığınca değil, bütün Hükümetçe- en kısa samanda ithalâtın durdurulması gerekirdi, değil mi?

Bilâkis, çeşitli kanallardan akın akın memlekete porselen ithali devam etmektedir.

Çekoslovakya, memleketimizden aldığı tütünler karşılığım porselenle ödeme yoluna gitmektedir. Esnaf Kooperatifleri için özel müsaadelerle bol bol porselen ithal edilmektedir. Servet transferleri yolu ile alabildiğine porselen memlekete sokulmaktadır. Ve nihayet, normal yollarla porselen ithalâtına da devam olunmaktadır.

Böylece, 35 milyon lira sermayeli koskoca ve modern bir tesis ayakta duramıyacak hale gelmiş bulunmaktadır. İş o kadar tahammül edilemez hale gelmiş bulunmaktadır ki yukarıda da yazdığımız gibi, müessesenin Umum Müdürü ile idare Meclisi Başkanı İstifa etmişlerdir.. İş bununla da kalmamış, fabrikayı destekliyen bir müessesenin erkânı arasında küçümsenmiyecek değişiklikler olmuştur.

Şayanı hayrettir ki, porselen ithalâtım durdurmak hususunda hâlâ bir teşebbüse girişilmiş değildir!..

Epiktetos'un bacağım kıran sahibi her halde sonunda yaptığından utanmıştı. 35 milyon liralık milli bir müessesenin beli kırılırken, buna sebebiyet verenlerin hiç. olmazsa yüzlerinin kızarıp kızarmadığını nasıl merak ediyoruz, bir bilseniz!..

ve Suriyeden İstanbula gelen turistler, gerekse sonbahar veya ilkbaharda İstanbuldan Suriye ve Lübnana giden turistler. Adana ile Ankara arasında doğru dürüst bir otel olmamasından dolayı büyük torluklarla karşılaşmaktadırlar.

Ankara ile Adana 495 kilometredir. Eğer Konya üzerinden gidilecek olursa, filhakika Konyada güzel oteller vardır ama, mesafe de 670 kilometreye çıkmakta, yâni 175 kilometre artmaktadır. Bu yüzden Adanadan çıkan yolcular âdeta Çölü geçeceklermiş gibi hazırlık yapmakta, bir an önce Ankaraya varmağa çalışmaktadırlar.

Bir başka dert de, Antakyadan Suriyeye gitmek için yayladağ gümrük kapısıdır. Biz, gümrük deyince, nedense sadece Edirnedeki Yunanistan veya Bulgaristana açılan gümrük kapılarını anlaşıyoruz. Bu biraz Edirnenin İstanbula daha yakın olmasından, biraz da turist deyince sadece aklımıza Avrupalı turisti getirmemizden ileri geliyor. Oysa ki, Avrupadan gelen turist kadar güneyden de memlekete turist gelmekte ve İstanbulda aylarca kaldıkları için belki daha fazla döviz bırakmaktadırlar.

Yayladağ gümrük kapısı Antakyadan 55 kilometre mesafede ve dağlık bir arazidedir. Bu 55 kilometre içinde ne bir köy, ne de bir insan görmek kaabüdir. Suriyeden gümrüğümüze ekseriya akşam arabayla gelen turistler, bu 55 kilometrelik yolu katetmek mecburiyetinde kalmaktalar ve bu da bir hayli müşkül olmaktadır. Onun için, gümrükte Edirnedeki gibi iyi bir motel yapmak çok faydalı olacaktır. Yayladağ gümrük teşkilâtının durumu ise bayağı yürekler acısıdır. Evvelâ bina, en ufak bir yağmurda bile şakır şakir aktığı için hem turistler üzerinde kötü bir tesir uyandırmakta, hem de personelin morali - Bu bölgede yağmur çok yağdığından - daima bozuk olmaktadır.

Dert bir değil ki

Hele elektrik durumu evlere şenliktir. Jeneratör bozuk olduğu için, her saatbaşı bütün elektrikleri söndürüp motoru dinlendirmek icabetmektedir. Bu esnada ortalık zifi karanlığa bürünmekte, gümrüğe o sırada girmiş olanlar, elektrikler tekrar yanıncaya kadar arabalarında bekletilmektedir.

Şimdi, bir yabancı memleketin gümrüğüne zifiri karanlıkta girdiğinizi ve el feneri ile arabada bekletildiğinizi düşününüz... Bu durum turistler üzerinde o kadar kötü bir tesir yapmaktadır ki, birçokları geriye dönmeğe kalkısmaktadırlar.

İş bununla da bilmemektedir. Elektrik motoru suyla soğutulmakta, 500 metreden gelen su boruları patlak olduğu için su hazinesi 20 dakika yerine 45 dakikada dolmakta, bu da motorun arada bir durdurulmasına ve gene ortalığın kararmasına yol açmaktadır. Su motörü de, yepyeni olmasına rağmen, yapılan bir tamir sonunda her tarafından yağ akıtır hale gelmiştir. Bu yüzden yağ masrafı bütün hesapları aşmış, geçen yıl Yayladağındaki benzinciye 2000 lira borç biriktiği içki, adam mazot ve yağ vermiyeceğini açıkça söylemiştir. Bu durum Bakanlığa aksettirilmiş, acele para getirtilerek

— Benzinciye de bir sürü dil dökülerek

— mazot satmaya devamı sağlanmışlar.

Yayladağ gümrüğü işte bu durumdadır. Sonra da, buralarda çalışanların elde edecekleri hasılattan Bütçeye fayda umulmaktadır!.. Gümrüklerden ve gümrükçülerden daima şikâyet edilmesi âdet olmuştur. Ama onların ne şartlarla çalıştıklarının da üzerinde durmak lâzımdır. Bu şartlar ıslâh edilmedikçe, gümrükçü daimi bir şikâyat konusu olacak ve turistle temas eden ilk türk olduğu için, gümrükçü Kötü tesir uyandırmağa devam edecektir.

D I Ş G E Z İ L E R

Maraşal Çan Kay-şek bir amerikalı generalle manevrada
...dostun dosta ettiğini!

Çin

Ejderin ağzındaki ada

(Kapaktaki mesele)

Aşağıdaki yazı, bundan kim bir süre önce Uşak Doğuda yaptığı gezi sırasında Formokaya giden Başyazarımız Metin Toker tarafından kaleme alınmıştır. Metin Toker, dünyanın belli başlı konularından biri olan Kızıl Çinin durumunu da Hong Kong'ta ve Formozada incelemek fırsatını bulmuş, Kıta Çinine iki kifam+tve mesafede olan meşhur Kemoy adasını ziyaret etmiş, milliyetçilerin ve komünistlerin karşılıklı hazırlıklarını yakından görmüştür. Ayrıca Milliyetçi Çinin Başkanı Çan Kayşek tarafından kabul edilen Başyazarımız bu yazısında Cumhurbaşkanının kendisine anlattıklarını da nakletmektedir.

Çin Hava Kuvvetlerinin Sungşan üssünden, "VIP filosu" adını taşıyan ve misafirlerin Milliyetçi Çin içindeki seyahatlerini tertiplemekle pörevll ekibin Dakota uçağı havalandığı zaman sabahın sisleri henüz dağılmaktaydı. Taipehten Kemoy adasına uçaklar, önce Fonnozayı güneye doğru katederek, ancak ondan sonra denizi aşarak gidiyorlar. Kemoyun Formozaya mesafesi, küçük adanın Kıtaya mesafesinden aşağı yukarı yüz defa fazla. Tabiat, Kıtanın hemen burnunun dibinde bir kaç takım ada yaratmış. Kemoy bunlardan biri. Kemoy ve takımlardan üç tanesi Milliyetçi Çinin işgalinde. Kemoy takımı, Büyük Kemoy ile Küçük Kemoy ve oniki tane ufak adacıktan teşekkül ediyor. Ufak adalardan birinin adı Çao. Çaonun, Kıta Çindeki Maşan mevkiine mesafesi sadece 2810 metre. Çaoda Milliyetçi Çinin, Maşanda Komünist Çinin topları karşı karşıya bakıyor ve arada sırada birbirlerine salvoda bulunuyor. Ancak, şimdilik attıkları bomba değil. Mermilerin içine propaganda broşürleri koyuyorlar ve onları sallıyorlar. İki taraf da, asıl cennetin kendi bölgeleri olduğuna ötekini inandırmaya çalışıyor. Büyük Kemoydaki Psikolojik Harp Dairesinin bir küçük müzesinde bu broşürlerden ve diğer "garip savaş silahlanandan örnekler var.

Takımın merkezi, Büyük Kemoy. "VIP Filosu" nun uçağı Büyük Kemoydaki mükemmel piste indiği zaman, adanın komutam General Ma malyetiyle birlikte orada hazır bulunmaktaydı. General Ma genç bir asker Yabancı dil konuşmadığı için yanında tercümanları var. Uçakla gelen Türkiye Büyük Elçisi Turgut Aytuğun **bu.** Adayı ilk ziyareti. Taipehteki temsilciler için "Kemoy Ziyareti" bir âdet. Çinliler bundan memnun oluyorlar, temsilciler gördüklerinden faydalanıyorlar.

Kemoy takım adalarının yüzölçümü 178 kilometre kare. Geçen yıl yapılan sayıma göre üzerinde dokuzbin ailelik 48 bin kişi yaşıyor. Bu, adaların sivil nüfusu. Görev yapan askerlerin adedi açıklanmıyor. Ama, daha Büyük Kemoya ayak basıldığında burasının bir "Yüzen- Kale" olduğunu farketmemenin imkânı yok.

Toprağın altındaki kale

Ada, tam bir kale haline getirilmiş bulunuyor. Toprağa üstten bakıldığında fazla bir şey görülmüyor. Ama General Manın refakatinde toprak altına girildiği zaman orada bambaşka bir âlemin ve hayatın mevcudiyeti hemen seziliyor. Şehir, toprağın altına kurulmuştur. Karargâhı, brifing odaları, lokantası, istirahat ve çalışma mahalleri, hattâ kocaman sinemasıyla.. Bütün ada, âdeta dişinden tırnağına tahkim edilmiş, silahlandırılmıştır. Çinliler burada küçük bir mucize yaratmışlardır. Toprağın altında. Kocaman kamyonların işlediği beton yol-

BÜYÜK

Modern Çinin babası. Dr. Sun Yat-sendir. Ama modern Çinin tarihi Mareşal Çan Kay-şektir ve İhtiyar liderin yaran atın aşan bir zamandır memleketindi hayatında oynadığı birinci derecedeki rol kendisini dünyanın en şöhretti siyaset adamlarından biri yapmıştır.

Mareşal Çan Kay-şek eski nesil çinlilerine nazaran uzunca boylu, zayıf ve ince, munis yüzlü bir insan. Umomiyetle yakası kapalı, işaretiz bir asker üniforması giyiyor. Taşma rağmen gayet dinç, canlı ve iradeli. Yabancı lisan konuşmuyor.

Çinde Mançu hanedanının Dr. 8un Yat-sen tarafından yıkılması tarihi 1911'dir. Sun Yat-sen Hanedana karşı mücadelesinde bir nevi siyasi parti olan Kuomintangı kutlanmıştır. Kuemintangın fikirleri, lideri tarafından "Halfan üç prensibi" diye ifade edilen fikirlerdir. Bunların binincisi milliyetçilik —yani, yabancılardan kurtulma—, ikincisi demokrasi —yani, halk hükümeti—, üçüncüsü de halkın yaran —yani, halk için hükümettir. Fakat 1911 İhtilâli, 1923 sıralarına kadar süren tam bir anarşi devri açmıştır. Kuzey ile Güney bu devrede birbirinden ayrılmış. Kuzey Hükümeti kendisine Pekini, Güney Hükümeti Kantonu seçmiştir. Ama ne biri, ne öteki kendi bölgesini dahi tamamile kontrol edebilmiştir. Çin, bir takım generallerin derebeyicilik oyununa sahne olmuştur. 1921'de Güney Hükümetinin başında Sun Yat-sen varken bu, 1922'de Kantondan kovulmuş, fakat 1923te tekrar geri gelmiştir. O tarihte Çin Cumhuriyetinin kurucusu, Kuomintanga yeni bir şekil vermekle çin kirliğini kurma gayretine girmiştir. Nitekim, Sun Yat-sen 12 Mart 1925te öldüğünde bu birlik kurulmuş görünmektedir. Zira Kuzey Çinin generalleri bile Sun Yat-senin otoritesini tanımışlar ve kendisini Pekine davet etmişlerdir.

Çan Kay-şekin Çinin tarihinde yerini alması bu devrededir. Genç bir general olan Çan Kay.şeki Sun Yat-sen tahsil için Rusyaya göndermiş, Çan Kay-şek orada kızıl ordunun kuruluş tarzını incelemiş, dönüşünde Vampao askeri akademisini kurmuştur. Yeni çin ordusunun hemen bütün kadrosu bu akademiden yetişmiştir. Ruslar Çinin o devresinde teknisyenler göndererek Çan Kay-şeke ve Sun Yat-sene yardımcı olmuşlardır.

Cumhuriyetin kurucusunun ölümünden sonra Kuomlntangın başkanlığı boş kalmıştır. İki kuvvetli şahsiyet bu mirası paylaşmak için ortaya çıkmıştır: Son Yat-Sen tarafından Çin ordularının Başkomutanı yapılan Çan Kay-şek ve Sun Yat-senin eski sekreteri Wang Çin-vei. Çan Kay-şek önce rahibini bertaraf etmiş, sonra ruslarla bozuşmuş, sonra Kuzeyin tekrar azan âsi generallerine karşı yürümüş ve 1928'te bunların başlıcası olan Çang Ço-lini yenerek Çin birliğini tekrar kurmuştur.

Ancak aynı tarihlerde Çinde bir başka şahsiyet belirmektedir: Komünist Mae Çe-tung. Mao, 1893te Güney Çinde fakir bir köylü ailesinden dünyaya gelmiştir. Bir süre öğrenci ve asker olarak maceralı hayat sürmüş, 1921'de Şanghayda kurulan Çin Komünist Partisinin ilk

lar, toprağın üstünde yeşil ağaçlar bu mucizenin delilleridir.

Kıta Çinine ve oraya yerleştirilmiş 828 topa sadece bir kaç kilometre mesafede bulunan Kemoyun bu şeklide yer altına sokulmuş olmasının şaşılacak bir tarafı yoktur. Komünistler adalara her zaman kızıl broşürler atmamışlardır. Başkan Eisenhower'in Formozayı ziyareti sırasında günlerle devam eden ve bütün dünyada geniş akisler yaratan meşhur bombardıman henüz unutulmamıştır. Şu anda da, adalann karşısındaki bölgede 345 bin Kızıl Çin askeri, 3335 uçak ve 235 par-, ça küçük gemi vardır. 1177 topçu vaziyetinden 828 tanesi fiilen işgal edilmiş haldedir. Bu teferruatlı bilgiler Kemoydaki General Manın istihbarat teşkilâtı tarafından elde edilmiştir.

Gerçi Büyük Kemoyun topçu yuvalarından biraz kuvvetli dürbünlerle bakıldığında Kıta Çinindeki bütün hazırlıklar, toplar rahatça görülmektedir ama esaslı malûmat komandolarca getirilmektedir. Milliyetçi Çin komandoları sık sık Kıtaya çıkmakta, istihbarat yapmakta, yakalanmadıkları takdirde geri dönmektedirler. Kamoyun Milliyetçi Çin tarafından bir kale haline getirilmiş bulunması ve Formozada herkesin beslediği hayalin bir çıkartma ve istila olduğunun bilin, mest külliyetli komünist kuvvetlerin burada tutulmasının sebebini teşkil et* mektedir.

Kemoy ve Formoza, Kıta Çininden gelecek bir taarruza karşı Amerikanın Büyük Okyanusdaki 7. Filosu tarafından korunmaktadır. 7. Filo Milliyetçi Çln topraklarını "Amerika Toprakları" gibi savunacaktır. Bu yüzdendir ki Pekin Hükümetinin Formozayı ilhak ve Çan Kay-şek rejimini ortadan kaldırma plânları şimdilik hasır altında uyuklamaktadır. Buna mukabil, Taipeh Hükümeti Kıta Çinini ele geçirmek azminden hiç bir şey kaybetmemiştir ve Formoza Başkentinde çok kimsenin inancı bu iş için en elverişli zamanın şimdi gelmiş bulunduğudur. Bu inancı taşıyanların başında bizzat Mareşal Çan Kay-şekin okluğu hiç kimsenin meçhulü değildir. Böyle bir harekette, Kıtaya bir kaç kilometre mesafedeki Kemoyun bir sıçrama tahtası olacağı muhakkaktır. Muhakkak olmayan. Kıtadan Adaya bir harekete "Hayır" demekle görevli 7. Filonun, şu sırada Adadan Kıtaya bir harekete "Evet" diyeceğidir. Amerikanın bu "çekingenlik"! Talpehi kızdırmakta, "Milliyetçi Çin Cumhuriyeti" yerine daha sık "Taiwan Cumhuriyeti" ibaresinin kullanılması ise rahatsız etmektedir. Taiwan. amerikalıların Formoza için kullandıkları isimdir.

Cesur bir adam

Mareşal Çan Kay-şek, Talpehin hemen kenarındaki, ağaçlıklar arasındaki Başkanlık Sarayında bu mecmuanın yazarını, eşiyle birlikte kabul ettiği saman Kıtanın istilası için kamanın son derece olgun bulunduğunu açıkça söyledi. Başkanın da yanında, zamanında "Şanghayın en güzel genç kızı" olarak bilinen ve bütün zerafetini muhafaza eden eşi Madam Çan bulunmaktaydı. Madam Çan, Mareşalin bu mecmuanın yazarıyla görüşmesi esnasında yazarın eşiyle hasbıhal etti. Başkanın eşinin, dünyanın pek çok yerini ziyaret ettiği, fakat Türkiyeye Selmediği, böyle bir fırsat çıkarsa Dundan türklerin pek memnun olacakları kendisine ifade edildiğinde verdiği Cevap şudur:

"— Ama şimdi, bir yere gitmek imkânımız yok. Biliyorsunuz, önce Kıtaya gideceğiz. Ondan sonra, ilk olarak güzel memleketinize gelmek beni bahtiyar edecektir."

Fonnozayı ziyareti esnasında bu

12 üyesinden biri olmuştur. 1925'ten itibaren Toprak Reformunu eline bayrak diye alarak büyük bir köylü hareketi yaratmak için mücadeleye atılmıştır. Maonun kuvvetleri, hakimiyetleri altına aldıkları bölgelerde derhal toprakları dağıtmışlar ve borçları silmişlerdir. Böylece Komünist Parti esaslı askeri kuvvet sahibi olmuş ve 1931de kurulan Merkezi Çin Sovyet Hükümetinin başına Mao geçmiştir.

Bu tarihte, Çan Kay-şek hükümeti bütün gücünü komünistlere karşı kullanırken Çin Japonların taarruzuna uğramıştır. Mançurya Japonlar tarafından işgal edilmiş ve mukavemet edemeyecek durumda olan Çan Kayşek Hükümeti işgal sahalarının Japonlar tarafından Kuzey Çine teşmiline de fazla ses çıkaramamıştır. Bu, talihsiz ve çaresiz Çan Kay-şek Hükümetinin içte ve dışta itibarını çok kırmıştır. Açıkgöz komünistler, Mançurya nin işgalini tanımayarak Japonlara platonik bir harp İlânında bulunmuşlar ve çinli kütlelerin daha fazla sempatisini toplamışlardır.

Buna mukabil ciddi Çan Kay-şek, itibarı da zedelenee, yapılacak ilk işin "evin içine düzen vermek" olduğunu görmüş ve 1931 ile 1937 arası bir yandan geniş ıslahat hareketine girişmiş, diğer taraftan komünistleri kovalamaya başlamıştır. Usun vadeli plânlar Çinin kalkınmasında yararlı olmuş, devlet intizama girmiş, ordu alman, italyan ve amerikalı teknisyenler elinde modern hale sokulmuştur. Bu ordu, güneydeki komünist topraklan çevirmiştir. O zaman komünistler inanılmaz bir harekete girişmişler ve 1934'te yüz bin kişilik ordularını, kadınlarını ve ihtiyarlarını da beraberlerine alarak kuzeye götürmüşlerdir. "Uzun Yürüyüş" diye bilinen bu hareket başarı kazanmış ve kafile 1935le Şensi eyaletine gelerek orasını komünizmin yuvası yapmıştır.

Fakat 1936'da bir yeni hadise patlak vermiştir. Japonlara karşı değil de komünist çinlilere karşı harekât yapılması Ordunun genç subaylarım galeyana getirmiştir. Bunlar bir gün, gayet saygılı şekilde, Başkomutanları Çan Kay-şeki tevkif ederek kendisini politika değiştirmeye zorlamışlardır. Başkomutan saygılı maiyetinin nesdinde tam onbeş gün mevkuf kalmıştır. Bu günler içinde Çan Kay-şeke çin gençliğinin başka hisler taşıdığı, emperyalist Japonlara karşı kuvvetlerin birleşmesini istediği anlatılmıştır. Görüşmelere Maonun gönderdiği bir komünist heyet de katılmış, neticede Japonlara dur denilmesi milletçe kararlaştırılmış, bunu Çan Kay-şek de, komünistler de kabul etmişlerdir. Nitekim 1937de Çin-Japon harbi patlak verince çin birliği Çan Kay-şekin başkanlığında ilk defa olarak gerçekten kurulmuş ve komünistlerin de desteğiyle Mareşal Japonlara karşı savaşa başlamıştır. İki sene sonra İkinci Dünya Harbi çılanca, durum büsbütün değişmiş ve Çin de bütün Uzak Doğunun kaderini paylaşmış, önce esaslı noktaları itibariyle Japonların eline geçmiş, sonra, 1945'te tekrar kurtulmuştur.

Ama müşterek düşmanın ortadan kaybolması Komünistlerle Milliyetçileri karşı karşıya bir defa daha getirmiş, harpten sonra her tarafta olduğu gibi iki kuvvet birbiriyle vuruşmuş. Çinde zafer Maonun komünistlerinde kalmış ve Çan Kay-şek eski düşmanının üstünlüğü karşısında Formozaya geçmiştir.

mecmuanın yazarının yanma mihmandar olarak verilen genç Haberler Dairesi memuru Feng Chih-yuan'ın da, aynı tarz bir temenniye verdiği cevap aynı istikamettedir. Bu, Milliyetçi Çinin en yetkili şahsiyetinden en genç bir memura, Formozada hemen herkesin beslediği arzunun ne olduğunu kâfi açıklıkla gözler önüne sermektedir.

Mareşal Çan Kay-şek bunun sebeplerini. Başkanlık Sarayının kıymetli çin eşyalarıyla döşenmiş güzel odasında anlattı. Komünistler Çini, bir emrivaki yaparak ve herşeyden ziyade amerikahların o tarihte gösterdikleri anlayışsızlıktan faydalanarak ele geçirmişlerdir. Mareşalin kıymetli bir asker olan küçük oğlu General Wego Chianc - geçen yıl Türkiye'yi ziyaret etmiştir- çinlilerin bu konudaki şikâyetlerini, daha sonra daha etraflı olarak söylemiştir. Çinlilerin ifadesine göre amerikalılar kendilerini tutmuşlar, buna mukabil ruslar komünist kuvvetleri itmişlerdir. Amerikalıların Mao ile anlaşılmasını istemek suretiyle kapıldıkları hayal, Kıta Çininin kaybolmasının başlıca sebebini teşkil etmiştir. Mareşalin en yakınları dahi, Kıta Çininin kendileri tarafından idaresi sırasında vahim hataların yapıldığım inkâr etmemektedirler. Ama buna rağmen, amerikalılar anlayış gös termiş bulunsalardı son zaferin milliyetçilerde kalacağı hususunda Formozanın idarecilerinde hiç bir şüphe ve tereddüt yoktur.

Mareşal Çan Kay-şek Kıta çinlilerinin şimdi komünizmin ne olduğunu anlamış bulunduklarını, geniş bir memnunsuzluğun hüküm sürdüğünü, sıkıntıların arttığını, buna mukabil Formozada başarılanların Kıtada bilindiğini söyledi. "Kızıl Çin, bütün Uzak ve Güney Asya için bir dest kaynağıdır" dedi. Mareşale nazıran bu yuva ortadan kaldırılmadan ne kadar para ve emek sarfedilse bölgeyi komünizmden korumak, kurtarmak imkânı yoktur ve palyatif tedbirlerle durum ıslah edilemiyecektir. Kızıl Çin, hem bir cazibe merkezi ve hem de sübversiyon hareketlerinin teşvikçisi, tertipçisidlr. Bütün kuvvetler ona karşı teksif edilmelidir, bir hamlede gerekli operasyon yapılmalıdır. Milliyetçi Çinin Cumhurbaşkanı Adadan gönderilen komandoların şimdi Kıtada çok daha iyi muamele gördüklerini, halk tarafından saklandıklarını, beslendiklerini bu sözlerinin delili olarak hatırlattı.

Fakat Formozada, amerikalıların bu defa da anlayış göstermeyecekleri, bunu teşvik etmeyecekleri inancı kuvvetle mevcuttur ve aslına bakılırsa amerikalıların temayülü de böyle bir teşvikte bulunmamaktır. Hatta aksine, "bir maceraya müsaade etmemek" niyeti kesin görünmektedir.

Siyasi açmazlar

Mareşal Çan Kay-şek Kızıl Çin ile arasının açılmış bulunmasını muhakkak ki yeryüzünde en fazla dikkatle takip eden insandır. İki komünist devlet arasındaki anlaşmazlık, Formoza idarecilerine göre Kıtanın geri alınması için çok elverişli bir ortam yaratmaktadır. Maoyu tanıyanlar iddia etmektedirler ki bir istila başlangıcında Kızıl Çinin hakimi Rusyadan yardım istemeyecek ve müstevliyi kendi kuvvetleriyle denize dökmeğe çalışacaktır. Halbuki Kıtadaki halk kütleleri istila birliklerinin yanında yer alacakları ve merkezi hükümete karşı yer yer ayaklanmalar olacağı için milliyetçi kuvvetler süratle memleket dahilinde ilerleyeceklerdir. Pekin Hükümeti ancak o zaman, ya Mao vasıtasıyla veya Maonun devrilip yerine daha Kremlin taraftarı birinin -meselâ Çu En-lai'nin- geç-

mesi suretiyle Rusyaya başvuracak, fakat atı alan Üsküdarı geçmiş olacaktır.

Bu hesapta hayâl payının fazla bulunduğunu hissetmemek imkânı yoktur. Gerçi Kremlin Pekine sırtım çevirmiş ve yardımını kesmiştir. Bu yardımın kesilmesi Mâoyu müşkilâtla karşı karşıya bırakmıştır. Fakat Kremllnin en fazla isteğidi Pekinde Kremline karşı daha eğik bir idare ise hiç istemediği de Mareşal Çan Kay-şek Çinidir. Bunu önlemek için Rusyanın daha ilk anda, en azından Kennedy'nin Küba meselesinde gösterdiği Celâdeti göstermesi ve hem fiilen, hem da siyaset sahasında müdahale etmesi hiç sürpriz Olmayacakları Amerikanın hayal tarafı fazla bir macera İÇln bu çatışmayı göze almayacağı ise şimdiden kesin olarak bilinmektedir.

Kaldı ki Kıta Çininde tam bir memnunsuzluğun hüküm sürdüğü ve herkesin şikâyetçi olduğu, komünistlerin hiç bir şey yapmadıkları, kuvvetlerinin kalmadığı pek doğru değildir. Mao, Çinde "devlet"! kurmaya muvaffak olmuştur. Uzun zamandan beri hasreti çekilen asayiş, baskı metodlarıyla da olsa sağlanmıştır. Kızıl Çinin Batıya açılan kapısı olan Hong Konga gelen haberler bunu göstermektedir. Bugün Kıta çininin bir ucundan! ötekine selâmetle gidilip gelinmektedir ve bu, Çinde her zaman olmamıştır. Eski idare zamanında bazen 1940'da köylülerden 1950'nin vergisi tahsil edilirdi. Devlet mekanizması laçka olmuştu. Kızıllar, kendi metodlarıyla bu çeşit durumları değiştirmişlerdir. Bu, öyle bir istila hareketinde bütün Çinin milliyetçi kuvvetlere hemen kucağını açacağı ihtimalini bir gerçekten ziyade bir arzu haline getirmektedir.

Sonra, milislerin dışında Maonun gayet iyi beslediği, giydirdiği, silâhlandırmış olduğu ikibuçuk milyon kişilik bir ordusu mevcuttur. Bu ordu, istila kuvvetlerinin ikmal güçlükleri de hesaba katılırsa her halde eli boş duracak değildir. Zaten, Amerika bir ciddi destek sağlamayı reddettiğine göre şimdilik bütün bunlar kâğıt üzerinde kalan hesaplar manzarası göstermektedir.

Ama 77 yaşındaki Mareşal Çan Kay-şek, Kıta Çininin kendi zamanında, kendi komutasında geri alınmasını görmeyi bir ideal edinmiştir. Çinin bu gerçekten büyük adamı, Kıtadaki hezimetten sonra Formozaya geçtiğinde, Cumhuriyetin bayrağını yeniden Kıta topraklan üzerine dikmeden hiç bir yere gitmemek sözünü kendi kendisine ver

Başbakan Çeng

Diplomatik viza

diği için "Devlet Ziyaretleri"ni dahi şahsen iade edememekte ve Başbakan görevi yapan Cumhurbaşkanı Muavini Çeng kendisi yerine yabancı memleketlere gitmektedir.

Kızdıran ihtimal

Taipeh Hükümetini en ziyade tedirgin eden cereyan, 2 Çinin dünyaca kabul edilmesi ve bugünkü durumun geçicilik vasfından sıyrılıp kesin hal almasıdır. Yani, 2 Çin bulunacaktır: Kata Çini ve Taiwan Cumhuriyeti. Hemen her yıl Birleşmiş Milletlere Kızıl .Çinin kabul edilmesi için yapılan çalışmalar Formozada endişeyle takip edilmektedir. Statükonun resmen **Ka**bul edilmesi yolunda Batı başkentlerinde, hatta Washington'da arzular beslenmesi ve bunların gittikçe kuvvetlenmesi Milliyetçi Çlnde üzüntü yaratmaktadır. Ama işlerin o tarafa doğru gitmekte bulunduğunu da hissetmemek zordur. Formozada istilaya ne kadar "bugün değilse, yarın" gözüyle bakılmaktaysa da bir tarafsız müşahede bunun kolay kolay gerçekleşmeyeceğini görmemezlik etmemektedir. Batı dünyası, Kızıl Çinin hemen burnu ucunda azimli ve kararlı, komünist sistemi reddetmekle kalmayıp komüinzmin amansız bir düşmanı olan Milliyetçi çinin sağlam şekilde durmasını dâva için kâfi saymaktadırlar. Nitekim Kemoyu ve oradaki askerterin ruh haletlerini görmek, Milliyetçi Çinin, Kıtaya hemen bugün cıkam asa bile oralardan uzaklaşmak, yutulmak niyetinde bulunmadığını insana anlatmaktadır. Kemoy, hemen düşman eline terkedilmek ürere düşünülmüş bir kale olmaktan çok uzaktır.

"Anavatanın parçası"

Mareşal Çan Kay-şek 1949ta Kıtayı terkedip Formozaya çekildiği gün den bu yana, Formozayı Anavatanın bir parçası olarak görmek âdetini bir tek gün bırakmamıştır. 'Formoza, Kıta tekrar ele geçirilinceye kadar üzerinde geçici olarak kalınacak bir eyalettir. Nitekim, "Çin" denilince Taipehte daima Çinin tamamı anlaşılmakta ve Formozadan hep "Formoza Eyaleti" diye bahsedilmektedir. Fârmoza, yarım asır japon işgalinde kaldıktan sonrar İkinci Dünya Harbinin sonunda, 1945'te bizzat Mareşal Çan Kay-şekin kuvvetleri tarafından kurtarılmıştır. Bugün Taipehte Japonların dörtyol ağızlarına koydukları beton makineli tüfek yuvaları o devri hatırlatmaktadır.

Formoza, 36 bin kilometre karelik bir ada. Ortası dağlık, etrafı mümbit. Hollandadan büyük. NüfuSu bugün 12 milyon civarında. Bunun üç milyonu, Mareşal Çan Kay-şek" ile beraber gelmiş olanlar. Bunlar, imtiyazlı bir mevki işgal ediyorlar ve bu yüzden zaman zaman yerli formozalılatın memnuniyetsizliğine sebebiyet veriyorlar. Bunun sebebi, aşağı yukarı onbeş senedir duruma hep geçici gözüyle bakılması ve bir defa Kıta tekrar ele geçirilince her şeyin halledileceği düşüncesi. Bu yüzden, artık ihtiyarlamış bulunan eski askerî veya sivil memurlar tekaüt edilemiyor, eski mevkilerinde tutuluyor. Tabii arada "vefa duygusu" da rol oynamamazlık etmiyor. Mareşal, eski yol ve kader arkadaşlarım terketmek istemiyor.

Ama gerçek şu ki, bizzat çinlilerin bîr kısmı ve bilhassa gençleri durum ne kadar geçici olursa olsun işlere daha bir çeki düzen verme zamanının geldiği inancındalar. Bu gayretle Formozada gerçekten çok şey yapılmıştır Milliyetçi Çin ile Kızıl Çin arasındaki prestij farkını anlamanın en iyi usulü Hong Kongta asılan Çin bayraklarına bakmaktır. Bir süreden beri, meşhur Nathan Road üzerinde kısıl bayraklar gittikçe azalmakta, milliyetçilerin kırmızılı, mavili bayrağı ilaha fazla görülmektedir. Hicret edenlerin de hep komünist cennetten saçanlar olması iki belde arasındaki mukayese imkânlarını arttırmaktadır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

A. B. D.

Çarklar dönüyor

Amerikanın ünlü Kongre binasının muhteşem salonlarından birinde, geçen Çarşamba günü kürsüye çıkan uzun boylu, sağlam yapılı, orta yaşlı bir adam, kendisini ayakta alkışlayan dinleyicilerin yerlerine oturmalarını sabırla bekledi ve ortalık duruldduktan sonra, elindeki kâğıtlara şöyle bir gÖZ atarak :

Bugün burada, karşınızda olmamak için herşeyimi feda ederdim" dedi.

Bu sözler üzerine, koca salonu önce bir sessizlik kapladı, sonra da başlangıçtakinden daha az coşkun, fakat daha saygılı bir alkış sesi yükseldi. Amerika Birleşik Devletlerinin 36. Başkam, kendinden öncekini ancak bu kadar güzel anabilirdi.

Gerçekten, geride bıraktığımla Çarşamba günü Amerikan Senato ve Temsilciler Meclisinin ortak oturumunda konuşan orta, yaşlı adam. Amerika Birleşik Devletlerinin yeni Başkanı Lyndon Baines Johnson'dan başkası değildi. Bilindiği gibi Johnson, Kennedy vurulup hayata güzlerini yum duktan hemen sonra, daha kendisini Washington'a getirecek uçakta yemin ederek Başkanlık görevini yüklenmek zorunda kalmıştı. Kongre üyelerine söylediği sözler bu durumun kendisini ne kadar üzdüğünü açıkça gösteriyordu. Kennedy'nin ölümüyle Başkanlığa yükselmiş olmak, hiç de mutlu bir olay sayılamazdı. Fakat kişilerin başına ne gelirse gelsin, devlet işlerinin yürümesi gerekliydi ve Amerikan anayasası, Başkanların işbaşında ölümleri hâlinde yerlerine derhal yardımcılarının geçeceğini söylemekle bu devamlılığı sağlamak istiyordu.

Texas'lı bir ilerici

Kennedy'nin ölümü üzerine yardımcısı Johnson Başkanlığı yüklendiği zaman, ortalıkta beliren ilk duygu, Şüpheyle karışık bir endişe oldu. Gerçi Johnson politika hayatına hiç de yabana sayılmazdı. Başkan yardımcısı olmadan önce uzun yıllar Texas'ı Kongrede temsil etmiş, Özellikle 1954-1960 yılları arasında Senatoda çoğunluğun lideri sıfatıyla kanunların kaderi üzerinde başlıca sözü söyleyen adam olmuştu. Eisenhower idaresi, Johnson' un onayı olmadan Kongreden tek bir kanun geçiremezdi. Böyle olmakla beraber, acaba Johnson Başkanlık koltuğuna oturunca başarılı bir yönetici 6-lacak mıydı? Yorumcuların büyük çoğunluğu, Johnson'un Kongredeki geçmişi ne olursa olsun, bu soruya olumlu bir cevap vermekte tereddüd ediyordu.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Johnson hakkındaki tereddütlerin bir kısmı Başkan yardımcılığı sırasında kendisini ikinci plâna çekmiş olmasından geliyordu. Aslında başkan yardımcılığı satan silik bir yer olmakla beraber, geçen seçim kampanyası sırasında karşılıklı rakipler olarak Kennedy ile giriştiği kırıcı tartışmaların etkisiyle olsa gerek, Johnson bu görevde büsbütün ismi duyulmaz köşelere itilmişti, Son üç yılda Texas'lı politikacının en çok yaptığı iş, iyi niyet elçisi olarak yabancı ülkelere gitmek, bir de uzayla ilgili çalışmalara katılmaktı.

Fakat yeni Başkanın geçen Çarşamba günü Kongrede yaptığı konuşul, zihinlerde behren tereddütleri büyü kölçüde silip süpürdü. Kongre kürsüsünde üç yıldır Boston şivesini işitmeye alışık olan senatör ve temsilciler, Johnson'un Texas şiveliyle yaptığı konuşmayı çok olumlu karşıladılar. Yeni Başkanın yaptığı konuşma her tarafta güzel bir etki yaptı. Değil yalnız Demokratlar, Kennedy'nin amansız baltalayıcısı Cumhuriyetçiler ve hattâ gerici Dixlecratlar - Güneyli Demokratlar- bile yeni Başkanın konuşmasını övmekten kendilerini alamadılar.

İşin aslına bakılırsa. Başkan Jonnson, Kongre önünde yaptığı konuşmada ortaya kendine has yeni bir program koyuyor değildi. Zaten bu kadar beklenmedik bir başkanlığa gelişten sonra, o kadar kısa bir süre içinde yeni bir program hazırlaması da beklenemezdi. Fakat Johnson, büyük bir kuvvetle, Kennedy'nin ilerici programım yürütmeye devam edeceğini söylüyordu. Bilindiği gibi Kennedy, bir yıla yakın bir süredir, zencileri beyazlarla hiç değilse kanun karşısında eşit duruma geçirecek sosyal haklar, kanununu ve vergi reform projesini Kongreden çıkaramıyordu. Johhson konuşmasında bu iki kanun tasarısı üzerinde önemle duruyor, bunların en kısa zamanda kabul edilmesini istiyordu.

Başkan Johnson Beyaz Sarayda ilk konuşmasını yapıyor

İlk emir : Matem

Kennedy'nin izinde

Dış politika konularına gelince, Johnson yaptığı konuşmada dış politika hakkında fazla birşey söylemiyordu. Yeni Başkan, söylediklerine bakılırsa, bu bakımdan da Kennedy'nin izinden gidecek, dünyâda şerefli bir barışı kurmaya, insanlığa daha iyi günler getirmeye çalışacaktı. Birleşik Devletler

Johnson'un yönetiminde de eski taahhütlerine bağlı kalacak, Berlin ve Güney Vietnam komünist düzenlere bırakılmayacaktı. Batılı devletler arasındaki birlik kuvvetlendirilmeye çalışılacak, dostlar arasındaki görüş ayrılıkları giderilecekti.

Yaptığı konuşmada dış politikaya fazla yer ayırmamasına rağmen, Johnson'u en çok düşündüren konuların arasında dünya durumu da vardır. Başkanlığa geldiği günden başlayarak islediği tutum, bu gerçeği açıkça ortaya koymaktadır. Bir kere, Kennedy'nin cenaze töreninde bulunmak üzere Washlngton'da toplanan kodamanların hiçbiriyle görüşmek fırsatım kaçırmamış, özellikle Mikoyan ve De Gaulle'le bile konuşmalar yapmıştır. Bunlara ek olarak, bu hafta içinde Johnson'un yakınbir gelecekte İngiliz, İtalyan ve Batı Almanya devlet adamlarıyla buluşarak dünya meseleleri hakkında görüşmeler yapacağı açıklanmıştır. Nihayet şu satırlar yazılırken gelen haberlere göre, Johnson, Birleşmiş Milletlerdeki Amerikan temsilcisi Stevenson vasıtasıyla, Sovyetlere, uzayda ortak çalışma, aya ortak bir yolculuk yapma teklifini de bir kere daha yenilemiştir.

Programın başarısı

Başkan Johnson'un yürütmek istediği programın başarı şansı ne kadardır, bu soruya şimdilik kesin bir cevap verilemez. Doğu-Batı arasındaki münasebetler çok taraflı etkenlerin tesiri altında bulunduğuna göre, milletlerarası durum konusundaki davranıştan en az kendisi kadar karşısındakilere de bağlıdır. Bu bakımdan, izleyeceği belli ve kararlı bir politika dışında, Johnson bu dufumda fazla bir değişiklik yapamaz. Batılılar arasındaki münasebetlere gelince, son y 1larda Batılı devletler arasındaki bölünmenin anahtarı da, Amerikadan çok Fransanın elindedir. De Gaulle Batı birliği konusundaki görüşlerini değiştirmedikçe, bugünkü durumda kökten bir değişiklik beklenemez.

Johnson'un iç politika amaçlarının ne kadarının gerçekleşebileceği de, Kongre ile kuracağı bağıntılara bağlıdır. Yorumcuların büyük çoğunluğu. Kongrede geçirdiği yıllara ve edindiği tecrübelere bakarak, Johnson'un kanun koruyucularla iyi anlaşacağım ve Kennedy'nin çıkarmakta güçlük çektiği kanun tasarılarım Capitol'den kolayca geçirebileceğini İleri sürüyorlar. Fakat bu konuda fazla iyimserliğe kapılmak doğru değildir. Çünki unutulmamalıdır ki, Kennedy'nin de oldukça usun bir Kongre Üyeliği devresi vardı ve ilk iki yıl, bu tecrübeye dayanarak, kanun koyucularla gayet iyi münasebetler kurmuştu. Fakat son getirdiği dikenli kanun tasarıları, bütün gayretlerine rağmen, bütün köklü değişikliklerin karşısında olan komisyonlarda uyutulmuştur.

1964'e hazırlık

Görünüşe bakılırsa Başkan Johnson, 1964 yılında yapılacak Başkanlık seçimlerine kadar, amerikan politika hayatına kendi damgasını vurmadan Kennedy'nin izinde yürüyerek, işleri olağan gidişinde tutmağa çalışacaktır. Gerçekten, Başkan Kennedy'nin artık efsaneleşmiş isminin 1964 seçimlerinde Demokrat Parti için büyük bir koz olacağına şüphe edilmemelidir. Johnson, hiç değilse dört yıllık yeni bir dönemi elde edinceye kadar, bu kozu sonuna kadar kullanacaktır. Söylenilenlere göre, Johnson 1964 seçimlerine girerken yanına yardımcı olarak Kennedy'nin kardeşi Adalet Bakanı Robert Kennedy'yi de almak isteyecektir. Böylece yalnız kendi durumunu sağlamlaştırmış olmayacak, ortaya ilerisi için yeni bir başkan adayı da atacaktır. Fakat bütün bu söylentiler şimdilik birer tahmin olmaktan öteye gitmeyen şeylerdir.

Kennedy'nin Ölümü, hiç şüphe yok ki, Demokrat Partiden çok Cumhuriyetçi Parti saflarında karışıklık yaratmıştır. Eski Başkan daha hayattayken yapılan kamu oyu yoklamalarına göre, Cumhuriyetçi Parti içinde Kennedy'nin karşısına çıkacak insan olarak, güneyli muhafazakârların adayı senatör Goldwater beliriyordu. Eğer Kennedy yaşasaydı, Goldwater seçimler sırasında Kennedyye aykırılığın şampiyonluğunu yapacaktı. Fakat genç Başkanın ölümü, Goldwater'i en önemli iki silâhından etmiştir. Bunların birincisi Kennedy, ikincisi de Güneyin oylandır. Şimdi Kennedy, ortada olmadığına göre, ona aykırılığı savunmak diye birşey bahis konusu olamaz. Üstelik, eski Başkan şimdi bütün Amerikanın gözünde basit bir başkanlıktan büyük bir kahramanlığa yükselmiş bulunuyor. Bundan başka, şimdiye Kadar hep Demokrat adayları desteklemiş olan güney eyaletleri, Goldwater'i destekleseler destekleseler ancak zenci haklarım savunan Kennedy'nin karşısında desteklerlerdi. Oysa şimdi Kennedy aradan çıkmış, onun yerine Demokrat Partinin başına yeni bir kimse, üstelik bir Texas'lı geçmiştir. Johnson ırk ayırımı konusunda Kennedy kadar uyuşmaz bir tavır takınmadıkça, güney eyaletleri onun peşinde gidecektir.

Goldwater'in şansı böylece asalınca, Cumhuriyetçi Parti ortaya yeni bir adayla çıkmak sorundadır. Bu aday kim olacaktır? New York Valisi Rockefeller'in karısından boşanıp yeniden bir dul kadınla evlenmiş olması, yapılan kamu oyu yoklamalarına bakılırsa, kendisi için hâlâ bir handikap olmaya devam ediyor. Diğer yandan Scranton ve Romney gibi genç isimler de henüz bütün Amerikaya yayılmamıştır. Böyle olunca ortaya ister istemez eski Başkan yardımcısı Nixon'un ismi çıkıyor.

Tüli'den haberler

Başkan Kennedy'nin menfur bir suikast sonunda ölümü, bütün dünyada olduğu gibi İstanbulda da büyük üzüntüye sebep oldu. Herkesi bir elem kapladı. 23 Kasım akşamı dünyanın ünlü virtüozlarından Wilhelm Kempf, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası eşliğinde, tamamen klâsik bir konser verecekti. Programlaşmış konserin tehirine imkân yoktu. Konser müteveffa Başkan Kennedy'nin hatırasına ithaf edildi. Genel Müdür Mükerrem Berk, bunu ikibine yakın dinleyiciye bildirdi ye büyük bir hüzün içinde olan ünlü piyanist Kempf, çökercesine piyanonun başına oturdu ve Kennedy'nin rUhuna ithafen Bethoven'in Yedinci senfonisinin ölüm marşı kısmını çaldı. Salonda çıt çıkmıyor, .piyanodan çıkan hüzünlü nağmeler etrafı kaplıyordu. Marşın sonunda bütün salon ve orkestra, Başkan Kennedy'nin hatırası Önünde iki dakikalık saygı duruşuna geçti. Kısa bir süreden sonra normal konser başladı ve büyük ilgi gördü. Konserde İstanbulun ünlü simaları ve en güzel hanımları gözden kaçmıyordu.

*

22 Kasım Lübnanın bağımsızlık günü, İstanbulda, Teşvikiyedeki Başkonsolosluk binasında yapılan bir kokteylde kutlandı. Lübnan Başkonsolosu Sami El-Baba ile güzel ve zarif eşi, misafirlerini kap?da karşıladılar ve uğurladılar.

Samimi bir hava içinde geçen toplantıda muhakkak ki en neşeli şahıs, İstanbulun babacan Merkez Komutanı General Selâmi Pekündü. Birçok lübnanlı gençkızın da katıldığı toplantıda Amerikan Başkonsolosu ve bayan Brown, Yugoslav Başkonsolosu, Dominik fahri Başkonsolosu İzzet Akosman, Patrik vekili Elimyanos, Prof. Abaoğlu, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı İstanbul temsilcisi Memduh Tezel ve daha bir çokları vardı.

*

Ankara Belediye Başkanı Halil Sezai Erkut, tebrikleri makamında kabul ediyor. Bakan ve milletvekillerinden başka yeni Başkanı çok sayıda vatandaş da tebrike geliyor.

Genç doktorlarımızdan Sami Solu, son günlerde, bir müddettir ara verdiği tiyatro gezmelerine yeniden başladı. Geçen akşam zarif eşi ile birlikte Meydan Sahnesindeki yeni eseri görmeye gittiler.

*

Erzincan C.H.P. milletvekili Zeynel Gündoğdu iki maaşını birden bağışladı. Birini Erzincanda halkevi kurulması için, diğerini de Erzincanda yapılacak Atatürk heykeli için...

*

Şapyonu ve sosyalistliği ile meşhur Cemil Sait Badas - Millî Reasürans Umum Müdürüdür -, geçen hafta içinde Ankaraya geldi ve döndü. Bu misafirliği esnasında her gece başka bir ahbabında ağırlandı.

*

Uzun bir süredir rahatsız bulunan. Ticaret ve. Sanayi Odaları Birliği Genel Sekreteri Berin Beydağı artık İyileşmiş ve yeniden vazifesine başlamıştır.

*

Abdullah Caner, hafta içinde İstanbul a gitti. Bu pek faal iş adamımız, artık yaşlandığım iddia etmesine rağmen, henüz her yerde aranıyor!..

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Türkiye temsilcisi Prens Zur Lippe son günlerde çok meşgul. Bir yandan, tayin edildiği yeni görev yeri olan Casablanca'ya gitmek çin hazırlık yapıyor, bir yandan'da bürosunu Philips'in bulunduğu Ataürk Bulvarındaki binadan Karanfil Sokaktaki CARE teşkilâtının bulunduğu binaya taşımakla meşgul. Vazifesi dolayısıyla da sık sık İstanbula gidip gelmek zorunda kalıyor. Ayrıca, Ankaradan ayrılacakları için hemen Memen her gün de veda davetlerine katılıyorlar. Fakat Prens Zur Lippe, her şeye rağmen, çok sevdiği av sporundan da vazgeçemiyor. Alman Büyük Elçilik erkânı ile, domuz ve ayı avlamak üzere geçenlerde Kızılcahamama gittiler. Ayılar ve domuzlar ya bu müthiş kafilenin geleceğini duymuş, ya da ha-

yaların çok soğumuş olmasından dolayı daha sıcak bölgelere gitmiş olacaklar ki, diplomatik av kafilesi bütün gün dağlarda, boşu boşuna dolaşıp durdu. Bu ayın içersinde, Prensesin çok sevdiği atı Ardahan, seyisiyle birlikte ve hususi vagonla Avusturyaya gönderiliyor!.. Güzel Prenses, bir müddet atından ayrılacağı için, hemen her gün, soğuklara rağmen ata biniyor.

*

Kızılay Çankaya şubesi, 7 Aralık gecesi Hariciye köşkünde bir balo hazırlamış, Örfi idare yasağı dolayısıyla ancak gece saat 1'e kadar devam edebilecek olan bu balo için, yerinin hususiyettin! de nazarı itibara alanlar, ısrarla biletlerini arıyorlar.

*

Alman basın ataşeliği, gazetecilerimizi, her gazeteden bir kişi olmak üzere, sırayla Almanyaya, onar günlük tetkik gezisine davet etmiş. Program pek güzel: Münih, Frankfurt Bonn. Hamburg ve Berlin!..

Piyango bu ay Vatan gazetesine vurdu. Genç yazı işleri müdürü Ergin inanç yol hazırlığına başladı bile... Herhalde, yeni doğan çocuğu kısmeti ile birlikte gelmiş olacak! Bakalım, babası ona ne hediyeler getirecek...

*

Geçen hafta Cuma günü. Devlet Operasındaki "Uyuyan Güzel" balesi. Kennedy hakkındaki acı haber yüzünden, yarıda kalmıştı. Bu hafta Pazar gecesi ise, aynı bale, o geceki Seyircilere tahsis edilmişti. Yalnız, herhalde gerekli, şekilde ilân edilmemiş olacak ki, alâkalı kimseler pek haber alamamışlar. Baleye bilhassa daha küçük yaşta çocuklarını götürmek isteyen pek çok vatandaşın, geçen sene olduğu gibi, bu sene de balenin pazar matinelerine de konulmasını beklediklerini ilgililere hatırlatırız.

*

Yurdumuzda çok sesli müziği daha çok yaymak, sevdirmek ve öteki şehirlerimize örnek olmak üzere, Halkevleri Genel Merkezinde dört sesli bir koro kurulacaktır. Koroyu orkestra şefi Hikmet Şimşek yetiştirecek ve yönetecektir.

Orhan Kısakürek yeni eşi ile beraber, uzun zaman kalmak üzere, isveçe gitti. Eski eşi Kadem de Modada, annesinin evinin alt katım tuttu, orada oturuyor.

*

Senato sekreterlerinden Sevim Akman, nihayet inşaatı biten yeni apartımamna taşındı, harıl hani, yerleşmekle meşgul. Evin tanzimi işi tamamlanınca dostlarına büyük bir parti vereceği söyleniyor.

S O S Y A L   H A Y A T

D e r n e k l e r

Altı yıllık çalışmanın sonu

Türkiye Göz Bankası Derneği altı yıllık çalışmasının, semeresini, haftanın başında Pazartesi günü, parlak bir şekilde Ankaralılara gösterdi ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Vehbi Koç Göz Bankası Klinik ve Araştırma Enstitüsünü halkın hizmetine açtı.

Banka 1957 yılında, görmeyen vatandaşlarımıza ışık verebilmek amacıyla kurulmuş ve iş adamı Vehbi Koçun yaptığı 1 milyon 200 hin liralık teberrûdan sonra, 1980 yılında Ankara Tıp Fakültesinin hediye ettiği arsa üeerinde, bu haftanın başında, en modern cihazlarla mücehhez olarak halkın hizmetine açılan hastahane ve araştırma merkezinin, temelini atmıştır.

Dernek Prof. Süreyya Gördürenin teşebbüsü ile kurulmuş ve Münevver Ertan, Bülent Sokullu gibi faal üyelerin yorulmak bilmez çabalarıyla teberru toplamaya başlamıştır. Hükümet, inşaat için 1 milyon 500 bin ve dernek için de 1 milyon 250 bin TL vermiştir. Sağlık Bakanlığı ve Tıp Fakültesi ayrıca yardımlarda bulunmuşlardır.

Prof. İhsan Doğramacının yaptığı konuşmada belirttiği gibi. eserin başarısı, özel yardımlarla hükümet yardımının birleşmiş olmasından meydana gelmiştir. Federal Almanya Büyük Elçiliğinin, Dr. Lûtfi Oğultürkün, Mehmet Ali Tuzcunun, bankaların, birçok doktor ve hamiyetli vatandaşın yaptıkları büyük yardımlar böylece, en iyi bir şekilde kullanılma imkanına kavuşmuştur.

Karanlıktan aydınlığa

Göz, Tanrının insanlara bahşettiği en büyük bir nimettir. İşte Göz Bankası Derneği Ankaralıları yalnızca çok güzel, sade, iç açıcı modern bir göz hastahanesine kavuşturmakla kalmamış, "kornea" lekeleri sebebi ile ışıktan mahrum bulunan binlerce vatandaşı, karanlıklar içinde yaşıyan bir çocuğu veya vatanı için savaşmış bir askeri görmeye kavuşturacak imkânları da bir araya getirmiştin Başkalarına görme kudreti vermek, tıpta henüz çok yeni blrşeydir. Bugün dünyanın her yerinde, göçüp gittikten sonra, gözlerinin başka bir insanda daha yıllarca yaşamasını isteyen kimseler, gözlerini göz bankalarına vasiyet etmektedirler. Göz Bankası, Türkiyede bugün bu imkânı sağlamış bulunmaktadır. Gözünü bankaya bağışlayan kimse. yurdun herhangi bir köşesinde bulunabilir. Banka, özel tertibatlı kaplar içinde, bu gözü yirmidört saat içinde merkeze nakledecek, bunun için en seri vasıtalardan bedava olarak faydalanacaktır.

Bankanın aynı zamanda göz üzerinde çeşitli araştırmaları sağlıyacak tesisleri vardır ve bu yoldan ilme hizmet edecek değerli elemanlar yetiştirilecektir.

Ev manzaralı hastahane

Cebecide, Mamak Caddesi üzerindeki Göz Bankası Klinik ve Araştırma Merkezinin başlıca özelliği, bir ev manzarası arzetmesidlr. Burası herşeyden önce, insanlardaki hastahane korkusunu kaldırmaya çalışmış ve büyük bir sadelik içinde, bu işi başarmıştır. Çocuk koğuşları bebekli perdeler, resimli duvarlar, iç açıcı renkte çocuk eşyaları ve hattâ oyuncaklarla dayanıp döşenmiştir; Renkli mermer merdivenler, sıcak manzaralı vinileks yer döşemeleri, renkli kapı ve çerçeveler, en son dekorasyon görüşlerine göre hazırlanmış duvar boyalan gerçekten çekicidir ve kliniği gezen birçok davetlinin, 'Aman, hasta olmadan gelip şurada kalabilsek..." temennisinde bulunmasına yol açmıştır. Doktorlar bu temenniyi gülerek karşılamış ve kibarca mazeret beyan etmişlerdir. Zaten açılış gününde hastalar da hazır bulunuyorlardı ve davetliler gider gitmez, kendilerini bekleyen yataklarına yatacaklardı.

Güzellik

1963 tipi

Elbise modası kadar, belki ondan da daha önemli bir moda, muhtelif makyajların" yarattığı "tip modalarındır. 1963-64 kış modası soluk çehrell "meşum kadın" tipini, yok etmiş, onun yerine sıhhatli, sağlam görünüşlü kadım ön plâna çıkarmıştır.

Sıhhatli yeni tip kadının gözleri daha büyük, daha parlak, dudakları daha kırmızı, daha dolgundur. Birkaç yıldır hüküm süren soluk cilt yerine sıhhatli, pembe yanaklar tekrar sahneye çıkmıştır.

Yeni tip kadının vücudu da daha sporcu, daha gelişmiştir. Önemli olan artık bir kilo fazla veya bir kilo eksik gelmek değil, formunda olmak, kendini iyi hissetmektir. Bazen bir kilo almakla insanın kendini daha sıhhatli, daha neşeli, daha mutlu hissettiği ise bir gerçektir. Fakat sıhhatli, sağlam bir kadın görünüşüne sahip olabilmek için şart olan şey, herşeyden evvel, gerçekten sıhhatli olmaktır.

Uyku, uyku.. gene uyku!

Makyajdan daha önemlisi, uykudur, çünkü sıhhatli görünüşün ilk şar-

tı uykudur. Müstesna haller hariç, uyku haplarına rağbet etmek doğru değildir. Yapılacak şey, fiziki ve moral sükûnu elde etmek için çalışmak ve her gece muntazaman sekiz saat uyumaktır. Haftada iki gecesini dışarda geçiren veya herhangi bir sebeple geç yatan bir kadın, diğer geceler erken yatarak ve meselâ on saat uyuyarak bunu telâfi etmelidir.

Sıhhatli görünüşün gene çok önemli bir şartı da karaciğerin iyi işlemesi ve temiz hava ile, iyi bir rejimle vücuttaki toksinlerin atılmasıdır. Haftada bir defa açık havada iki saat üstüste ve hızlı hızlı yürümek çok iyi gelir. Bundan başka, haftada bir defa erken yatmak, yatmadan sıcak bir banyo yaparak, vücudu fırçalamak ve ısıtılmış bir havlu ile kurulanmak, yemek yerine bir bardak soğuk süt içip uyumak çok faydalıdır.

Rejim hiçbir zaman şok halinde olmamalıdır. Meselâ, 3 kilo kaybetmek istiyen bir kimse, bunu birdenbire değil, yavaş yavaş kaybetmeye çalışmalıdır. Bugünün,rejimi hergün değil, haftada iki-üç gün uygulanmakta ve rejimi yapanları büsbütün açlığa mahkûm etmemektedir.

Makyaj

Temizlik, makyajın temelidir, çok hassas bir cilde sahip olmamak şartile, yüzü günde bir defa yumuşak bir fırça ve iyi bir sabunla temizlemek lâzımdır. Bundan sonra yüze besleyici bir krem sürülür. Cilt yavaş yavaş suyunu kaybettiği için, buruşur. Bugün piyasada fondöten vazifesi gören birçok iyi "hidradant" kremler vardır. Bunlar hem cildi taze tutarlar, hem de pudranın tutmasını ve cilde zarar vermemesini sağlarlar. Bu tip kremleri kullanmadan pudra sürmek doğru değildir. Bunun üzerine, pudradan evvel, yanaklara ve çok belirsiz şekilde alın ve çeneye allık sürülür. Aynı ameliye, yanaklara, pudradan sonra, bu defa çok belirsiz olarak, tekrar edilir. Yüzün bu şekilde makyajı bittikten sonra bütün yüzü aşağıdan yukarıya doğru nemlice bir pamukla hafif hafif darbelemek lâzımdır. Bundan sonra sıra, gözlerin ve dudakların boyanmasına gelir. Gözler gündüz hafif boyanmalıfılr. Dudaklar için soluk pembe yerine bu yıl açık, fakat çok canlı bir kırmızı kullanılmaktadır.

Bu yılın büyük bir özelliği de, çok tabii duran takma saçlardır. Siyah saçlı bir kadın bundan böyle, isterse, bir gece için sarışın olabilecek ve sarışın kadın siyah saçı deneyebilecektir. Yeni perukalar eskisi gibi suni duruşlu olmadıkları gibi, fiyatları da eskisi kadar fada değildir. Sonra, bunların içinde o kadar tabiileri vardır ki, sık sık berbere gidemiyen kadınlar, bunları rahatça büroya da giyebileceklerdir.

Mutlu muyuz?

İnsanlığın bütün mücadelesi mutluluk İçindir. Kişi olsun, topluluklar olsun, tarih boyunca hep bu mutluluğa erişmek için savaşmışlardır. Görüşler *ve* değerlendirmeler değişik olmakla beraber, savaşlar, fetihler, çeşitti siyasi ve sosyal mücadeleler hep bu amaç etrafında meydana gelmiştir.

Büyük halk kitleleri için mutluluk isteyenler, çoğu zaman, bencil bir mutluluk peşinde koşan çıkarcı zümreleri karşılarında bulmuşlar, basen de toplum mutluluğunu göz kamaştırıcı bir yem gibi ortaya sürenler kendi ihtirasları uğruna bu toplumlun felâkete ve bedbahtlığa sürüklemişlerdir. Ama her ne oluna olsun, tüm olarak insanlığın peşinde koştuğu şey, mutluluktur.

Bugün, ileri dediğimiz toplumlar, kişinin mutluluğunu toplum mutluluğu ile en fasla bağdaştırabilen toplumlardır. Toplum, kişilere eşli haklar ve eşit imkânlar sağlar ve kişi çalıştığı, çabaladığı nispette bu imkânlardan faydalanır. Böylece toplum kalkınması, o toplumda hüküm süren nisam kadar, kişinin çabasına da bağlıdır. Ancak kişinin, mutlu olmanın yollarını öğrenmesi de şarttır.

Bugün artık, mutluluğu, irademiz haricinde kalan dış olaylara, kadere bağlayamayız. Bir insanın, ömrü boyunca hiçbir bahtsızlığa, hiçbir felâkete uğramaması mümkün değildir. Zaten dikkat edilecek olursa, insanları bedbaht eden şeyler de bu fevkalâde olaylardan çok, intibaksızlıklar ve gündelik hayatın getirdiği tatminsizliklerdir. Bunlasın altedilmesiyledir ki, kasan mutluluğa erişir. Bunların altedilmemesl ise, herşeyden önce İnsanın içindeki yaratıcılık vasıflarının geliştirilmesi ile mümkündür. Kısacası, tuğunun insanı yaratıcısı olduğu nispette mutludur. Eser büyük veya küçük olabilir ama, insanoğlu aradığı mutluluğu bulabilmek için, muhakkak surette kişiliğini göstermek ve yaşadığı hayata birşeyler katmak, yaratıcı olmak zorundadır. Hergün aynı işleri yapmak; meselâ yemek pişirmek veya dosya tutmak can sıkıcıdır ama, yeni yemekler deneyerek, bunlara buluşlar katarak, dosya tatmaya bir yenilik, kolaylık getirerek, bu gündelik işlerin yanında boş saatleri eser vermek suretiyle doldurarak, insan, hayatım renklendirebilir. Kafası Veya elleriyle birşeyler yaratan kimse, toplum ona kişiliğini gösterme imkânını verdikçe, mutludur.

Mutlu olmak küçük yaştan öğrenilir veya insan onu daima dış olaylara bağlı, kısmete, kadere bağlı bir ankakuşu olarak görmeye alışır, onu boş yere bekler durur. Yalnız taklitçiliği öğrenen, bütün zamanlarını filânca artiste veya sporcuya benzemek için harcayan, boş samanlarını hiçbir şekilde değerlendirmesini öğrenmemiş olan ve "acele yaşama" modasına oymayı adeta bir şeref meselesi yapan çocuklarımız yarın nasıl mutlu olabilirler? Taklitçilik ve çabuk, kolay yaşama merakı yaratıcılığın yerini aldıkça mutluluk, erişilmesi güç bir hayal olarak kalacaktır. Bugün toplumumuzda, bu anlamda, kaçımız mutluyuz, bilemiyorum ama, herhalde çocuklarımız için birşeyler yapmalıyız. Büyük toplum meseleleri yanında kişinin bu küçük meselesinin de rol oynadığı bir gerçektir.

Jale CANDAN

YAYINLAR

TEK ADAM - Mustafa Kemal (1881 -1919)

Yazan : Şevket Süreyya Aydemir.

(Remzi Kitabevi, Yükselen Matbaası, İstanbul 1963, birinci cilt, 390 sayfa 10 lira).

Atatürk ve atatürkçülük, Türkiyede öylesine tekrarlanan, öylesine bilindiği sanılan şeylerdir ki, bayram nutuklarının dışında bu konunun üstünde şöyle derinlemesine bile durulmaz. Mustafa Kemal, kemalizm Gazi, Atatürk, atatürkçülük... Bu konularda bugüne kadar yapılan resmi edebiyat rahatça birkaç kitaplığı doldurabilir, üstelik, Mustafa Kemal Türkiyenin en tanınmış kişisidir de- Bugün artık bu adı ilkokulların ilk sınıflarındaki çocuklardan, en ücra köylerimizin mağara kovuklarında yaşayan herhangi bir vatandaşa kadar herkes bilmektedir.

Şevket Süreyya Aydemir, işte bu adamı ele almış, onu doğduğu günden bu yana bir defa daha anlatmaya çalışmış. Daha kitabının ilk elidinin ilk satırlarından anlaşılıyor ki, Şevket Süreyya da koyu bir Atatürk bayramdır. Ne var ki, "Tek Adam" adım verdiği kitabında Şevket Süreyya, bu hayranlığının hissi yönünü bir kenara koyarak, Mustafa Kemali olduğu gibl, eksiklikleri ve fazlalıkları ile ortaya koymaya çalışma Kitabın tamamı üç cilt olacak. İlk cilt, Mustafa Kemali doğumundan Samsuna çıktığı güne kadar getiriyor. İkinci cilt, Mustafa Kemalin Samsundan İzmire kadar yarattığı Milli Mücadelenin, Kurtuluş Savaşının destanı olacağa benzemektedir. Son ciltte ise, Atatürkün ölümüne kadar olan günler anlatılacaktır.

Şevket Süreyya, Tek Adama yazdığı önsözde, Mustafa Kemalin tarih içindeki yerini tesbite çalışırken, bitabını şöyle takdim etmektedir: "Şartlar, olaylar ve atmosfer, yani içinde yaşadığı maddi ve manevi hava içinde yoğrulan Mustafa Kemalin hayatı. İşte bu kitaptaki hikâye budur."

Yasar, kitabın niçin yazıldığını da gene aynı önsözde şöyle anlatmaktadır: "Türkiyede Atatürk edebiyatı, herkesin bildiği gibi, henüz tam ve terkipçi eserler safhasına ulaşmamıştır. Atatürk gelmiş, destanını yaratmış, tarihe intikal etmiştir. Fakat henüz bir Atatürk tarihi bile yazılmamıştır. Bütün yayımlar, Atatürkü ya şu ya bu cephesinden ele almaya çalışan tek cepheli araştırmalar, hattâ hikâyeler çerçevesinde kalmaktadır. Yahut da verilen eserlere sadece ve konuyu bütünü ile de alamayan perakende derlemecilik hakim olmaktadır. Yahut da his ve heyecan örgüsü içinde Atatürk, objektif hüviyetinden sıyrılmaktadır. Hulâsa, Mustafa Kemalin bütün yönleriyle, toplu, temel, gerçek ve en as çok objektif bir hayat hikayesi henüz ortaya konulmuş değildir.

Tek Adama gelince, bu kitapta istenmiştir ki onun, doğumundan ölümüne kadar, fakat şartlar, olaylar ve atmosfer içinde bir hayat hikâyesi özetlensin. Hem öyle olsun ki, mücerret ve sübjektif fikir terkipleri ve doktrin örgüleri içinde boğulmadan, yasarın sezgi ve belki şartlara dayanan muhayyile hakkı da fazla israf edilmeden, her sınıf okuyucu bu kitaptan, onun hakkında mümkün olduğu kadar etraflı bilgiler edinsin."

Şevket Süreyya, kitabı için "bu bir tarih değildir, bir belgeler kitabı, bir kronoloji derlemesi de değildir" diyor. 390 sayfalık ilk cilt, bu hükümleri doğruluyor. Ancak, azıcık da muhayyileye ve pek Kıt belgelere dayanan **1919** yılına kadar olan devre ister istemez bir esatir havasına büründüğünden, bu ilk cilde bakıp ilerdeki ciltler ve kitabın tümü için şimdiden hüküm vermek mümkün değil. Ne var **ki e**limizdeki kadarıyla Tek Adam, şimdiye kadar yazılanların içinde en **iyisi.** en mükemmelidir.

İlhami SOYSAL

Kitaplar

* SİYASET ÇARKI
(**J. P.** Sartreden çeviren Güzin Sayar. Ataç Kitabeti yayınları 49, 125 sayfa 300 kuruş)

* TERSİ VE YÜZÜ
(Albert Camus'dan çeviren Tahsin Yücel. Denemeler, Ataç Kitabevi yayınları 46, 87 sayfa 300 kuruş)

* KAYIP MEKTUP
don Luca Caragiale'den çeviren Selahattin Hilav. Oyun. İzlem Yayınları 12, 101 sayfa 300 kuruş)

* NİCE KAYGILARDAN SONRA
(Şükran Kurdakulun şiirleri, Ataç Kitabevi yayınlan 51,40 sayfa 200 kuruş)

* YAZ DÖNEMİ
(Behçet Necatigilin şiirleri, Ataç Kitabevi yayınlan 48, 49 sayfa, 200 kuruş)

* DÜNYA GÖRÜŞÜ
(Nermi Uygurun denemeleri, Elif Yayınlan 5, 39 sayfa 150 kuruş)

* KOMÜNİSTLER VE BEYNELMİLEL YAHUDİ
(Adolf Hitlerden çeviren Abdullah Işıklar, SOS sayfa 10 lira)

TİYATRO

Ankara

Yeni bir sanat topluluğu

Ankara, bu mevsim, biraz gecikerek de olsa, ikinci özel sanat topluluğuna kavuşmak üçeredir. Topluluğun adı "Ankara Tiyatrosu", sahibi "Sanat İşletmeleri Şirketi", yeri Yenişehir İzmir Caddesidir. Sanat yöneticisi, Asaf Çiyiltepe; kadrosu. Tolga Tigin, Seden Kızıltunç, Tunca Yünder, Şevket Altuğ, Güner Sümer, Aysan Sümercan Yurdan Göklü, Işık Toprak, Gündüz Kılıç, Aftan Sert, Ayberk Çülok, Tuncer Necmioğlu, Nejat İlhan, Bülent Akkurt, Ersan Gürsesdir. İlk oyun, Samuel Beckett'den "Godot'yu Beklerken..."

20 Kasımda açılması beklenen Ankara Tiyatrosu, Belediyeden gerekli müsaadenin alınması için formaliteciler geciktiğinden, henüz temsillerine başlıyamamıştır. Bu müsaade bugünlerde alındığı takdirde, yeni topluluk, Aralık ayı başında açılış törenini yapabilecektir.

İkinci tur oyunlar

Devlet Tiyatrosu Edebi Heyeti mevsimin ikinci tur oyunlarını seçmiş ve bunların provalarına» geçen haftadan itibaren, başlanmıştır.

İkinci tur oyunlar, şimdilik, dört tanedir ve Büyük Tiyatro hariç, öbür Devlet sahnelerinin ihtiyacım karşılamaktadır. Büyük Tiyatroda ilk ovun olarak sahneye konulan Pirandello'nun "Size öyle geliyorsa öyledir"i Ankaralıların ilgisini çekmiye devam etmektedir. Zaten bu tiyatroda dram temsilleri, Opera, Bale ve Müzikal komedi temsilleri de verilmekte olduğundan, "Size öyle geliyorsa..." ancak haftada dört defa oynanabilmektedir.

Küçük Tiyatroda

Ö tedenberi yalnız yerli oyunların oynandığı Küçük Tiyatroda büyük bir rağbet görmekte olan Turgut Özakmanın son oyunu "Paramparça", yerini yeni bir yerli oyuna, Hidayet Sayının yazdığı "Topuzlumun Sonu" na bırakacaktır. Hidayet Sayın tıp doktorudur, yıllardanberi tiyatro denemeleri yapmaktadır, "Topuzlunun Sonu" da bu denemelerin sonuncusu ve Devlet Tiyatrosu Edebi Heyetince ilk kabul edilenidir. Bu ilk oyunu Ahmet Evintan sahneye koyacak, dekor ve kostümlerini Hüseyin Mumcu çizecek, bellibaşlı rollerini de şu sanatçılar canlandıracaklardır: Ahmet Evintan, Nihal Türkmen, Ejder Akışuk, Feyha Çelenk, Muammer Esi, Gülcan Öcalır, Haldun Marlalı, Vedii Cezayirli, Turgut Savaş, Turgut Okutman, Tugay Aktüre, Fikret Tartan,

1 Piyes Gördüm

Oyun : "Boeing Boaing" (Komedi, 3 perde),
Yazan : Marc Camoletti.
Çeviren : Fürûzan Tekil.
Tiyatro : Arena Tiyatrosu (İstanbul),
Sahneye koyan : Üner İlsever.
Dekor - Kostüm : Belgin Gürkanlar
Işık : Oğuz Çokçayüksel.

Konu : Pariste yakışıklı ve zeki bir fransız gencinin garsoniyerinde, üç ayrı uçak şirketinin, üç ayrı milletten, üçü de biribirinden güzel hosteslerilyie yaşadığı dünya cenneti... Ama, uçaklar gitgide daha hızlı uçmağa, daha çabuk gidip gelmeğe, bu yüzden de tarifeler de değişmeğe başlayınca, çok geçmeden bir cehennem halini almağa başlıyan bir cennet... çünkü, bu aklıevvel delikanlı, her üç güzelle de, aynı evde, yakında evlenme ile biteceği ümidini verdiği, hararetli bir aşk hayatı sürmekte, uçak seferlerinin hızlanması ve sıklaşması üzerine, kızların birbirleriyle karşılaşmaları, kendisini suçüstü yakalamaları tehlikesiyle burunburuna gelmekte ve hayli ter dökmektedir. Bereket versin, akıllı hizmetçisiyle sâf taşralı arkadaşı imdadına yetişecekte, en güç durumlardan kendisini kurtarmaktadırlar, Ama sonunda, gene de foyası meydana çıkacak, amerikalı hostes, güle oynaya, milyoner sevdasına dönecek, idealist alman hostes taşralı arkadaşıyla anlaşacak, ince Ve zarif fransız hostes de kendisine kalacaktır.

Oynıyanlar : Üner İlsever (Bernard), Aysel Dinmez (Jeanette), Bilge Şen (Berte), Pekcan Koşar (Robert), Çolpan İlhan (Jacqueline), Nurhan Damcıoğlu (Judith).

Beğendiğini : Firüsan Tekilin rahat, akıcı sahne dili Üner İlseverin canlı, hareketli sahne düzeni. Pekcan Koşar ile Bilge Şenin ölçülü ve inandırıcı bir oyun içinde, beşeri nüanslarıyla, çizmeği başardıkları güzel tipler. Aysel Dinmezin, büyük bir gelişme -ve çalışma-halinde olduğunu gösteren sevimli, rahat, tatlı oyunu -ve düzeltmeği başardığı, arılanmış diksiyonu - Çolpan İlhanın fransız, Nurhan Damcıoğlunun da alsan hosteslerinin milli özelliklerini belirtmeyi başaran itinalı oyunları.

Beğenmediğim : Üner İlseverin, en kritik karambol sahnelerinde bile, koyduğu mizansenin canlılığına ve bu kadar hareketli bir oyunun temposuna uynuyan, ağır, kendinden emin ve Bernard'ın yakışıklılığına pek güvenir görünen, fazla "rahat" oyunu. -/Bunun geçici bir yorgunluktan, yalnız o geceki temsile alt bir "durgunluk" olması temennisiyle-...

Sonuç : İstanbulda, mevsim başının en hoş, en eğlenceli ve zarif komedisi

Lûtfi AY

Uluslararası aşk macerası

SİNEMA

Filmler

Juda Ren-Hur'un serüvenleri

Hollywood'un adı saygıya değer eski kuşak rejisörlerinden William Wyler, -doğrusunu söylemek gerekirse- emekli bir albayın askerlik sonrası günlerini hoşça geçirmek amacıyla masa başında uydurup düzenlediği yahudi prensi Juda Ben-Hur'ün Serüvenlerini sinemaya aktarmakla filmografyasına gerçekte hiç birşey katmış değildir. Aylarca süren çalışmalar» filme, yapım boyunca dökülüp harcanan milyonlarca dolar - ve nasıl olunup da on şu kadar sayıda verilen Oscar Armağanları - "Ben-Hur" için yine de kurtarıcı olmamıştır. Konusunu tarihsel geçmişten alan spectacle'lerde de herhangi birşey söylemek, - elbette ki - bir rejisör için zordur ama, bunu usta Wyler'den çok sonra sinemaya gelmiş yeni kuşaktan bir Stanley Kubrick "Spartacus"de yapar ve üstesinden gelirse, "Ben-Hur", Wyler için bir çeşit yüzkarası olur. Nitekim teknik çabanın dışında "Ben-Hur"de seyredilecek tek bir yan yoktur ve Wyler açısından filmi -çöküşünü haberlediği için - hüzün vericidir.

William Wyler'i Hollywood sinemasında ikili olarak incelemek gerektir: Savaş öncesi William Wyler'i, savaş sonrası William Wyler'i. Gerçek usta Wyler, savaş sonrasının Wyler'idir. "The Best Years of Our Lives-/ Hayatımızın En Güzel Yılları", rejisörün filmografisinde başköşeyi alır. Savaşı yakından görmüş, savaşa girmiş çıkmış bir Wyler, dönüş yılında çevirdiği "Hayatımızın En Güzel Yılları'nda, savaşı ve savaşın toplum üzerindeki etkisini ele almaktadır. Çeşitli katlardan gelme, savaşın birleştirdiği bir takım insanlar, savaşın sona ermesiyle sivil hayata dönerler. Wyler'in hikâyesi, bu dönüşle başlamaktadır. Bütün yıkıcı etkiler, bu savaş sonrasında sivil hayata dönen insanlarda görülür, savaşın getirdiği değişmeler, zorlamalar, gerçekçi bir gözlemcilik süzgecinden geçirilir. Wyler, savaşa karşıdır, barıştan yanadır. Ayni barışçı davranışıyla şiddete kargı çıkışım daha sonraki filmlerinde -örneğin "The Desparade Hours-Ümitsiz Saatlerde ve "Ftriendly Persuasion-Kan Dökmeyeceksin"de - de sürdürür. Savaş sonrası Wyler'i, hem söyleyeceği sözü olan ve hem de ne söylediğini bilen - "Ben-Hur" hariç - bir rejisördür.

Milyonların filmi

Daha önce de -sessiz sinemada ve sinemanın başlangıç yıllarında da - filme çeşitli defalarda alınan "Ben-Hur", seyirci yığınlarını uyutucu bir nitelik taşımaktadır. Çıkış noktası, bu tür filmlerin babası sayılan Cedi B. De Mille'in çıkış noktasının aynısıdır. Renk, geniş perde sistemi, kalabalık bir oyuncu kadrosu, binlerce figüran ve şehvet sömürgeciliği! Wyler'i, bu yolun yolcusu Cecil B. De Mille'den ayıran tek nokta, filmi "Ben-Hur"de şehvet sömürgeciliğine yer vermemesindedir ki, bu da filme lehine kaydedilecek yine tek puvandır.

Olaylar, Romanın Kudüsü boyunduruk altına aldığı yıllarda başlar. Romalılar yahudi topraklarına girerler. Garip bir rastlantı, iki eski arkadaşı -Romalı Messela (Stephen Boyd) ile yahudi Juda Ben-Hur'ü (Charlton Heston) - karşı karşıya. getirir. Biri işgalci, öbürü işgal edilendir. Bunun yanı sıra, alttan alta dinsel çekişme de sürdürülmektedir, Wyler'in suyun yüzüne çıkardığı asıl çekişme, Juda Ben-Hur ile Messela'nın kişiliklerinde verilmektedir. Romaya, Romanın sömürgeci, baskıcı ve şiddet taraftarı yönüne sıkısıkıya bağlı Messela'ya, biraz da İsaca bir tutumdaki - yani şiddete karşı, fakat pasif mukavemetçi - Ben-Hur karşı çıkartılmaktadır. Asil sınıfa mensup Ben-Hur, sömürgecilerle savaşan vatandaşlarından yana değildir ama, onları ele vermesi istendiğinde bunu da yapmaz. Hem onlardan yana değildir, hem de onları ele vermeyi reddeder. Niçin? Wyler ile senaryocusu Thunberg işin burasını açıklamazlar, nedenini ortaya koymazlar.

İlk çatışma - Messela ile Ben-Hur arasında - bu ele verip vermeme yüzünden olur. Messela, işgalcilere has bir davranışla, eski çocukluk arkadaşını ezmeye kalkar. Bir başka pamuk İpliğine bağlanmış rastlantı, Messela'yı dileğine kavuşturur. Yeni Romalı valinin Kudüse gelişi sırasında Ben-Hur'ün kızkardeşi - Caty O'Donnell - geçiş yolu üzerinde bir kazaya sebebiyet verir ve Messela da bunu fırsat sayar. Ben-Hur'ü, kızkardeşini ve annesini -Martha Scott- yakalatıp zindana attırır, eski arkadaşım da sürgüne göndertip, sonradan gemilerde prangaya vurdurtur.

Senaryocu ve rejisör, daha önceden filmle gerekli unsur olan aşkı da hazırlarlar. Bu, prens Ben-Hur ile Kölesinin kızı Esther -Haya Harareet- arasında başlayacak, oluşacak ve sürdürülecektir.

Bir çilekeş kahraman

Annesi ile kızkardeşinin yakalanıp zindana atılması ve kendisinin de forsa olarak Roma gemilerinden birinde prangaya vurulmasından sonra prens Ben-Hur'ün çilesi, bir türlü dolmak bilmez. Bu arada bir konsülün -'Jack Hawkins- ilgisini çeker, deniz savaşlarına girer, konsülün hayatım

kurtarır, bağışlanır ve Romaya götürülür. Konsül, Ben-Hur'ü kendine oğul edinir, Hoznada kalmasını ister, Fakat Ben-Hur öç alma ve ailesini kurtarma peşindedir. O yüzden de Kudüse' dönmek ister ve döner de. Dört yıllık bir ayrılıktan sonra Ben-Hur'ü büyük değişiklikler beklemektedir. Annesi ile kızkardeşi cüzzama yakalanmışlar, Esther'in babası kötürüm olmuş, sevgilisi de evlenmemiştir. Vali yardımcısı olan rakibi Messela ise, daha da güçlenmiştir, Ben-Hur ile Messela arasında gerginlik, filmin en başarılı bölümü onn araba yarışı sırasında en uç noktasına vardığı gibi, beklenmedik bir anda da sona erer. Kötü. aradan çekilmiş, işler kendiliğinden düzene girmiştir. Ama ortada cüzzamlı bir ana ile bir kızkardeş vardır. Buna bir çözümleme yolu da romancı ve senaryocunun ortak çalışmasında bulunuverir: İsa ve mucizesi!

Sürgüne gidiş sırasında yerden bitiveren İsa, Ben-Hur'a su verir. Yalnız su vermez, ona dayanma ve yaşama gücünü de aşılar. Ayni Ben-Hur, anası ile kıskardeşini cüzzamlılar vadisinden kurtardığı sıralarda Romanlar - gerçek dışı - İsa'yı yargılamakladırlar. Yargılama sonunda İsa çarmıha gerilme suretiyle ölüme mahkûm edilir. Yoluna çıkan Ben-Hur, İsaya yardım etmek ister. Fakat elinden gelen hiç birşey yoktur. Sonunda Romalılar, İsayı çarmıha gererler ve geriliş sonrasında ortaya çıkan mucizede Ben-Hur'ün annesi 1le kızkardeşi cüzzamdan kurtulurlar. Ben-Hur da, Esther'ine kavuşur, Wyler'in filmi böylece mutlu bir şekilde son bulur.

İsanın yahudiler yerine Romalılar tarafından öldürülmesi gerçeğinin tersyüz edilmesine gelince, bu konuda tarihsel gerçek şudur: "Kısa ömrünün sonunda İsa, Kudüse gitmeyi kararlaştırdı. Bir eşeğe binmiş olduğu halde buraya muzafferane bir şekilde girdi. Kurduğu yeni ahlâk, kendi peşin yargılan ve menfaatleriyle çatıştığı için, hahamlar İsadan nefret ediyorlardı. Onun orada oluşu ile meydana çakan kargaşa yüzünden Romalılar telâşlanacaklar, tapınağı yıkacaklar diye korkuyorlardı: Oysa tapmak zenginliklerinin ve itibarlarının kaynağı idi. Başhaham Kayafa öteki hahamlarla feresileri çağırdı. Onlara 'Bir kavmin yok olmasındansa bir adamın ölmesi daha iyidir' dedi. İsanın öldürülmesi kararlaştırıldı. Yakalanıp Kayafanın huzuruna götürülen İsa, 'Ben İsa'yım, Tanrının oğluyum' dedi. Küfür sayılan bu sözler de İsanın ölmesi için yeter sayıldı.

Hahamlar İsanın elini kolunu bağlatıp onu Romalı vali Portoslu Pilatusun karşısına götürdüler. İsa, onun tarafından sorguya çekilince : 'Ben yahudllerin kralıyım' dedi. Pilatus onu kurtarmayı denedi ama, bu pervasız devrimcinin çarmıha gerilmesini isteyen halkın sözünden çıkamadı."

Wyler'in iflâsı

Tarihsel gerçeklerin tersyüz edilmesi bir yana, "Ben-Hur", eski usta William Wyler'e hiç birşey katmamıştır. Bütün çabalar boşunadır, üstelik, dört saat uzunluk yüzünden, hikâye yılan hikâyesine döndürülmekte, olmasa da olur nice bölümler, bir çeşit vama durumuna gelmektedir. İş, sadece seyirci gözünü boyama ise, bunda da başarıya erişilememiştir; Uzunluk, bir yerden sonra istenilene seyirciyi götürmekten uzaklaşmaktadır.

Filmin en başarılı oyuncusu Ben-Hur'ü canlandıran Charlton Heston'dır. Ama o da ustanın elinde -hikâye gereğince - iki de bir gözyaşına başvurmaslyle pasif kalışı yüzünden, seyirci gözünde başarı oranını düşürmektedir. Yardımcı oyuncuların hemen hepsi geleneksel tiyatro oyununu sürdürmektedirler. Mübalâğa ve mümkün olduğu kadar melodrama yatkın! Bilinçli bir oyuna varmış iki oyuncu, Messela'nın Stepimi Boydu ile Romalı konsülü canlandıran Jack Havricins'tlr. Her ikisi de hikâyenin kişilerinden beklenen davranıştadırlar: Muhafazakâr Romalıdırlar; O çağlardaki karşı dinlerden ve yaptıkları etkilerden Kaygılanan ve tepki olarak Roma tapınışını -imparatorluk devrinde bu tapınış hükümdarlara tapmış şeklindeydi - göklere çıkaranlardandırlar. Yine o devrin şairleri gibi dünyaya barış gibi eşsiz bir nimet bahşetmiş olan imparatoru övmektedirler.

İki eski oyuncu, Martha Scott ile Cathy O'Donnell, Ben-Hur'ün çileli ailesi efradım oynamaktadırlar. Kendilerine pek büyük bir yük düşmemektedir, cüzz-ama yakalandıktan sonra melodramı koyulturlar. O kadar!

"Ben -Hur" un Getirdikleri

T. KAKINÇ

Türkiyede bugün de yürürlükte olan bir Men-i İsrafat Kanunu vardır ve bu kanun, kişiyi olsun, toplulukları olsun gereksiz harcamalara karşı bir çeşit frenler. Yine bilinen ve kabullenilen bir başka gerçek de, Türkiyenin yoksul ve Batıya göre geri kalmış bir ülke olduğudur. Bu durumda olan ülkeler için dövizin öneminden re değerinden söz açmak - herhalde- yersizdir. Yurdumuza getirtilen "Ben-Hur" filmi - söylentiye göre - Batıya 80 bin dolar ödenilerek alınmıştır. Bu 80 bin dolar ortalama bir rakamla 800 bin TL. tatmaktadır. Getirtilen filmin 800 bin TL- etmediği de bir gerçektir. Yer yer hristiyanlık propagandası yapan - bir yerden sonra da İsayı yahudiler yerine Romalılara öldürten - "Ben-Hur", türk seyircisine ne verecek, ne katacaktır? Hiç birşey! Sinema, sanatının en yüce bir eseri değildir. Görülmemesi, seyircimize yine biç birşey kaybettirmeyecek. görülmesi ise hiç birşey kazandırmayacaktır. Nitekim kayıp ve kazanç diye de ortada birşey yoktur.

Batıdan bize satın alınan filmlerin fiyatları 500 dolardan başlar, 10 bin dolara kadar yükselir. Bunun yanı sıra istisnaları da vardır. Bu istisnalar çokluk değersiz, renk cümbüşü içinde göz boyayıcı filmlerdir. Çevrelerinde sürekli olarak reklâm balonları uçundur. Gecen hafta vizyona sokulan "Alamo" da bu tür filmlerdendir ve bu füme de etek dolusu döviz verilmiştir.

Getirtici şirketlerimiz, bir yerden sonra elbette ki diledikleri filmleri satın almak, ya da almamakda serbesttirler. Ama unuttukları bir noktayı gözönünden uzak tutmamaları da gerekir, O nokta, yaptıkları ticaretin kendilerinden çok, bir toplumu, bir ulusu yakından ilgilendirdiğidir ki bu, filmlerin seçiminde daha da dikkatli davranmalarını zorunlu kılar. Bu ulusun yarım milyon, ya da bir milyon tutarında - üstelik değersiz - filmlere verecek, sözün doğramı, sokağa atacak ne paarsı ve ne de dövizi vardır. Çünkü bu para, tek tek vatandaşın cebinden çıkmakta, yurt içinde herhangi bir yararlı işe yatırılmayıp, dışarıya verilmektedir.

Din propagandası yönünü bir yana bırakmış, "Ben-Hur" yalnızca bu yüzden Türkiyeye sokulmaması gereken zararlı bir filmdir.

S P O R

Futbol

Sürüp giden Festival

Kasım ayının ikinci yarısında taşlayan büyük futbol festivali bu hafta da sürdü ve birbirini kovalayan olaylar, olayların getirdiği sürprizler, uyandırdığı yankılarla spor basınım ve çevrelerini meşgul etti. Bu yankılar önümüzdeki haftalar boyunca da sürüp giderse buna kimse şaşmamalıdır.

Festival 13 Kasım günü — Totonun yumurtlayan tavuğuna rağmen, bir benzerini hâlâ yapamadığımız — emektar Mithat Paşa stadında baş. lamıştı. O gün Fenerbahçe Kupa şampiyonu Turnuvasında Petrolul Romen takımım eledikten sonra ikinci turda şansım İrlanda şampiyonu Linfield'e karşı deneyecekti. Bütün tribünler, asıl renkleri ne olursa olsun, sarı-lâciverte boyanmış ve neticeyi o hava 1-çinde beklemişti. Seyirci ne ümidinde inkisara uğradı, ne de temennisinde. Tuttuğu takım, sahayı "4 - 1" lik bir galibiyetle terketmişti. Bu netice Fenerbahçeye üçüncü turun kapısını aralamaktaydı.

İkinci büyük olay, ertesi gün Zürich'de cereyan edecekti. Sarı-kırmızı formalı takım, daha evvel hayli iddialı Macar şampiyonunu İstanbulda "4 - 0" yenmiş, sonra aynı takıma Budapeştede "2 - 0" yenilmişti. Ancak bu netice şöhretli Ferençvaroş'un turnua dışı edilmesine yetmiş de artmıştı bile. Şimdi o da eski dost ve rakibi Fenerbahçe gibi ikinci turun ilk engelini aşmağa çalışacaktı. Ancak Turgay, Candemir, B. Ahmet, Kadri, Talât, Mustafa, Benan, Ayhan, Bahri, Metin ve Uğurdan kurulu onbir, kendisinden bekleneni verememiş ve göz doldurmayan rakibi karşısında "2 - 0" yenilerek spor çevrelerimizi üzmüştü. Bir yandan Müslim Bağcılar, gazetecilere haklı olarak, "Üçüncü turun eşiğinden adımımızı attık" derken, Galatasaray idarecileri, "İddiamızdan vazgeçmiş değiliz. Kozumuzu İstanbulda paylaşacak ve rakiplerimize hakiki değerimizi göstermek imkânım bulacağız" şeklinde konuşmuşlardı.

Hâdiseler aynı ehemmiyetle birbirini kovalamağa devam ediyordu. Amatör milli takımlar 1964 Tokyo Olimpiyatları için birbiriyle boy ölçülmekteydiler. Bizim karşımıza, yaş vasatisi 19'u aşmayan italyanlar düşmüşleri!. Ankaranın 19 Mayıs stadında 20 Kasım günü onlarla karşılaşıyorduk. Maç, ne hikmetse, hafta ortası ve, havadarın yazdan kalma denecek kadar ılık olmasına rağmen, illâ da gizli oturumda oynansın dermişcesine, iş saatlerinde yapılmış ve beklenen ilgiden mahrum sessiz sedasız geçip gitmişti.

Türk amatör mili! takımı italyan rakiplerine karşı iyi bir zafer kazanma** fırsatını ele geçirmişken, ilk devrede çıkardığı oyunu devam ettiremediği için sonunda "2 - 2" beraberliğe razı olmuştu. Bu netice için "taktik hatası", "başlanan tempo ya dayanamam a hastalığı" diyenler olduğu gibi, "İtalyanların maç tecrübelerinin mükâfatıdır" diyenler de çıktı.

Dev maç

Futbol furyasının son büyük hadisesini, haftanın başındaki Pazar günkü Fenerbahçe — Galatasaray maçı teşkil etti. Federasyonun hiç bir hesaba sığmayan programı ile perişan duruma düşen iki ezelî rakip, o gün 183. maçlarım oynayacaklardı. İlkini bundan tam ellidört yıl önce oynamışlar, bunların 47'sinde berabere kalmışlar, 69'unda Galatasaraylılar yenmişler 67'sinde de Fenerliler galip gelmişlerdi. Bunların arasında en mühim skoru da Sarı-Kırmızılılar 12.2.1911 günü yapmışlar, sahadan "7 - 0" lık bir fark la ayrılmışlardı. Sonra iki tane "6 - 1" lik maçlar da vardı, Fenerbahçe lehine bitmiş "6 - 1", "5 - 1", "4 - 0" lıklar da. Hava onun için gergindi, seyirci sayısı hakiki bir rekordu. 41. bin 792 kişiyi sahalarımız milli maçlarda görmüyordu. Bunlar, olayın keyif veren tarafları idi. Gelgör ki, madalyanın bir de öbür yüzü vardı. Oyun kalitesi ve seyirci tutumu... Bu düpedüz evlere şenlikti. Hele hakem, hele hakem!...

Maç, bir zamanların sloganı haline gelmiş bulunan "top yok, adam var" sistemi içinde, bir kör dövüşü halinde başladı ve öyle bitti. Maçta ustalık yok. teknik yok, taktik yok, sadece sertlik vardı. Bir gazetenin manşetine göre de, "Gol yok, futbol yok" tu.

Bu tarihi arbedenin idaresini Richard Kokoli isminde, arkasında hiç de ferahlık verici bir koku, bir hava bırakmayan avusturyalı hakem üzerine almıştı. Takımlar ise:

Galatasaray: Turgay, Candemir, Doğan, Kadri, Talât, B. Ahmet, İbrahim, Metin, Bahri, Mustafa, Uğur;

Fenerbahçe: Hazım, Atillâ, B. Tsmall, Şeref, Özer, A. İhsan, Ogün, Nedim, Şenoldan kurulu idi. Kötü sahada, hakemin idaresinde kötü oyun sona ererken, bir meraklı şöyle diyordu:

"— Sahalara şişe ve ayva gibi yaralayıcı silâh sokulmasını menetmenin zamanı geldi!"

Haksız da sayılmazdı. Şişe ve ayvaların açtığı yaralar, ziyadesiyle kanıksadığımız dil yaralarına çoktan rahmet okutuyordu. Sıfır - sıfıra berabere biten oyunu karakterize eden bakı cümleler duyurdu. Meselâ Nedim:

"— Bana hakem bile acıdı" dedi.

Bir yazar:

"— Bu hakem sadece bize değil, fulbola da yabancı" esprisini yaptı.

Fakat en dikkati çeken, şu söz oldu:

"— Kuzum, kardeşim, bu sahada oynanan oyunun adı nedir?.."

Hakem derdi

Bu ecnebi hakem konusu **üzerimle** AKİS çok durmuştur.

"Adı Hansa, Jozefe, Jime çıkmış birini hakem sayıp, maçların başına getirmek bir işe yaramaz. Mesele, yarayanım bulup getirmededir" diye nefes tüketmiştir. Olan yalnız güzelim maçlara olsa gene ne ise.. Bu beceriksiz kişiler üstelik arkalarında "Made in Avrupa" palavrası içinde biride falso gelenek bırakıyorlar... Böylesi adamları da ne yazık ki, ziyadesiyle dirayetli Federasyon getiriyor!..

Boş yere ıstırap çekmeyiniz...

Bütün ağrılara karşı

GRİPİN

itimatla kullanabileceğiniz en müessir ilâçtır

GRİPİN nezle ve grip başlangıcında bir çok fenalıkları önler

GRİPİN baş, diş, adale, sinir ağrılarını bıçak gibi keser

GRİPİN sinir ve bel ağrısından eser bırakmaz

GRİPİN bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır

GRİPİN mideyi bozmaz, kalbi yormaz

GRİPİN Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekilliğinin hususi ruhsatını haizdir

GRİPİN

Kininli Gripin 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir.

(Faal Ajansı — 8663) — 662

YILIN İLK ÇEKİLİŞİNDE
GENE
5
MİLYON
TÜRKİYE İŞ BANKASI